

Sociální práce v probačním domě

Adéla Johanová

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Adéla Johanová
Osobní číslo:	H22307
Studijní program:	B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Sociální práce v probačním domě

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociální práce, probačního domu, probační a mediační služby.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HÁLA, Jaroslav, 2024. Lexikon moderního vězeňství. České Budějovice: Nakladatelství Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7694-065-9.

ŠPANKOVÁ, Jana, 2013. Resocializácia odsúdených. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 9788073804848.

ŠVARČÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál. ISBN 9788073673130.

VETEŠKA, Jaroslav, 2015. Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 9788074788987.

VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER, 2020. Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace. Psyché. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0731-5.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Julie Junaščíková**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **13. ledna 2025**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 13. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....

podpis autora

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na sociální práci v probačním domě. Cílem práce je porozumět fungování probačního domu z hlediska sociální práce. Teoretická část se věnuje vymezení sociální práce a postpenitenciární péče. Praktická část je založena na kvalitativním výzkumu. Byl použit design případové studie. Data byla sbírána prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů a analýzy dokumentu. Výzkum přibližuje celý průběh pobytu v probačním domě a nabízí vhled do tohoto zařízení.

Klíčová slova: sociální práce, postpenitenciární péče, probační dům

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on social work in a halfway house. The aim of the thesis is to understand the functioning of a halfway house from the perspective of social work. The theoretical part is devoted to the definition of social work and post-penitentiary care. The practical part is based on qualitative research. A case study design was used. Data was collected through semi-structured interviews and document analysis. The research presents the entire course of stay in the halfway house and offers insight into the facility.

Keywords: social work, post-penitentiary care, halfway house

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi byli nápomocni při zpracování této bakalářské práce.

Především moje poděkování patří vedoucí bakalářské práce, Mgr. Julii Junaščíkové, za odborné vedení, trpělivost, podporu a zejména za motivaci, kterou mi po celou dobu poskytovala.

Mé poděkování patří také mé rodině za jejich trvalou podporu, pochopení a povzbuzení během celého studia.

Zvláštní poděkování si zaslouží Probační dům v Písku a jeho pracovníci za umožnění spolupráce a za poskytnutí cenných informací a poznatků, bez nichž by tato práce nemohla být realizována.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 SOCIÁLNÍ PRÁCE	13
1.1 DEFINICE SOCIÁLNÍ PRÁCE	13
1.2 ETICKÉ PRINCIPY SOCIÁLNÍ PRÁCE	13
1.3 METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE	16
2 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE	18
2.1 DEFINICE A VÝZNAM POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE	18
2.2 SUBJEKTY POSKYTUJÍCÍ POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČI	18
2.3 SOCIÁLNÍ PRÁCE S OSOBAMI PROPUŠTĚNÝMI Z VÝKONU TRESTU	20
2.4 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	20
2.5 PROGRAM PROBAČNÍ DŮM	22
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	24
3 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	25
3.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	26
3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	26
3.3 POJETÍ VÝZKUMU	26
3.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	27
3.5 METODA SBĚRU DAT	27
4 DESIGN VÝZKUMU.....	29
5 ANALÝZA DAT	30
5.1 ANALÝZA ROZHOVORŮ	30
5.1.1 Organizace a řízení.....	31
5.1.2 Profesní dovednosti a etika	34
5.1.3 Rozvoj a podpor klientů	38
5.1.4 Cesta resocializace	41
5.2 ANALÝZA DOKUMENTU	45
5.2.1 Přítomnost, režim, povinnosti	46
5.2.2 Chování klientů a pravidla soužití.....	49
5.2.3 Spolupráce s pracovníkem	51
6 INTERPRETACE DAT	55
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	63
SEZNAM TABULEK.....	67
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	68

SEZNAM PŘÍLOH.....69

ÚVOD

Tato bakalářská práce se věnuje resocializačnímu programu Probační dům, který je zasazen do kontextu sociální práce a postpenitenciární péče. Probační dům je určen dospělým mužům, kteří byli podmíněně propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody, a jeho cílem je usnadnit jejich návrat do společnosti. V rámci tohoto programu jsou využívány některé přístupy, metody a techniky ze sociální práce. Dále se zabýváme postpenitenciární péčí, která představuje soubor podpůrných služeb a opatření, jejichž cílem je usnadnit začlenění propuštěných osob zpět do společnosti a zároveň předcházet jejich opětovnému selhání. Na této péči se podílejí jak státní, tak nestátní subjekty – mezi státní instituce patří například Probační a mediační služba České republiky, mezi nestátní pak organizace jako ADRA či azylové domy. Účinná podpora jedince po propuštění je klíčovým faktorem pro jeho úspěšnou resocializaci. Proto je nezbytné, aby byli odsouzení o možnostech postpenitenciární pomoci, včetně programu Probační dům, informováni již během výkonu trestu. Včasná informovanost a příprava mohou významně zvýšit šanci na hladký přechod zpět do běžného života a snížit riziko recidivy.

Tato bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část a dále členěna do jednotlivých kapitol a podkapitol. První kapitola se věnuje sociální práci, přičemž zahrnuje podkapitoly zaměřené na její definici, etické principy a metody. Druhá kapitola pojednává o postpenitenciární péči. Její součástí jsou podkapitoly věnované definici a významu této péče, zapojeným subjektům, sociální práci s osobami propuštěnými z výkonu trestu a samotnému programu Probační dům. Na teoretickou část navazuje část praktická, která je realizována prostřednictvím kvalitativního výzkumu. Design výzkumu jsme zvolili případovou studii. Hlavním cílem práce je porozumět fungování probačního domu z hlediska sociální práce. Dílčími cíli je popsat roli pracovníků probačního domu, popsat používané metody a přístupy práce s klienty a objasnění průběhu resocializačního procesu. K realizaci výzkumného šetření byly využity metody polostrukturovaného rozhovoru a analýzy dokumentů.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ PRÁCE

V této kapitole se budeme podrobněji zabývat tématem sociální práce. Nejprve si vymezíme pojem sociální práce. Následně se zaměříme na principy, které jsou součástí právě sociální práce. Důležitou součástí kapitoly bude také část věnovaná metodám a technikám, jež sociální pracovníci využívají ve své každodenní praxi. Závěrečná část kapitoly bude věnována sociální práci s ohroženými skupinami. Mezi ně patří například senioři, lidé bez domova nebo děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Zvláštní pozornost budeme věnovat osobám po výkonu trestu odnětí svobody, protože i oni patří mezi zranitelné skupiny, které často potřebují cílenou pomoc při návratu do společnosti.

1.1 Definice sociální práce

Sociální práci můžeme definovat jako činnost zaměřenou na zlepšení fungování společnosti, mezilidských vztahů a sociálních institucí, které z těchto vztahů vycházejí. Jejím hlavním posláním je podpora spolupráce mezi lidmi, neboť ta je zásadní pro přežití a rozvoj lidských bytostí. Tato práce zahrnuje posilování sociálních vazeb a usnadnění rozvoje i využívání různých typů institucí – jak těch, které přirozeně vznikají ze vztahů, například rodina, tak těch cíleně vytvořených, jako jsou obytné domy, jejichž smyslem je zlepšovat kvalitu života. Celkovým cílem je přetvářet společnost v prostředí příznivější pro lidský život. Klíčovým pojmem v tomto kontextu je „propojenost“, která vyjadřuje souhru mezi jednotlivcem a jeho sociálním prostředím (Adams, Dominelli, Payne, 2009, s. 1).

Další definicí může být: *„Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, ...).“* (Matoušek, 2003, s. 213).

Zatímco první definice vnímá sociální práci jako prostředek k podpoře propojení a spolupráce ve společnosti, druhá ji chápe především jako nástroj k řešení konkrétních problémů. Obě definice tak společně ukazují, že sociální práce je zároveň obor teoretický i praktický, spojující hodnoty, porozumění širším sociálním procesům a konkrétní pomoc jednotlivcům či skupinám.

1.2 Etické principy sociální práce

Etické principy vždy nebyly etické principy. Většinou se jednalo o úpravu sedmi principů formulovaných americkým katolickým knězem Felixem Biestekem na konci 50. let 20.

století. Přestože Biestek tyto principy původně neformuloval jako etické normy, ale jako návod pro efektivní práci sociálních pracovníků, zůstávají i dnes překvapivě vlivné. Byly zaměřeny na práci s jednotlivci, kteří dobrovolně vyhledali pomoc sociálního pracovníka. Současná sociální práce však zahrnuje i povinné zásahy v rámci zákona (Metoušek a kol., 2013, s. 36–37)

Biestekovy principy obsahují:

- **Individualizace** – Respektování jedinečnosti každého klienta a přístup bez předsudků.
- **Možnost vyjádřit pocity** – Uznání potřeby klienta svobodně vyjádřit své emoce, včetně negativních.
- **Empatie** – Snaha vcítit se do pocitů a situace klienta.
- **Akceptace** – Přijetí klienta takového, jaký je, včetně jeho silných a slabých stránek.
- **Nehodnocení** – Sociální pracovník hodnotí pouze chování klienta, ne jeho osobnost.
- **Respekt k seberozhodování** – Respektování práva klienta rozhodovat o svém životě, v rámci zákonných a morálních omezení.
- **Důvěrnost** – Zachování mlčenlivosti o osobních informacích klienta, s výjimkou případů, kdy je to nezbytné z právních důvodů (Matoušek a kol., 2013, s. 37)

Podle Mátela (2019, s 48) momentálně máme principy, které dělají sociální práci eticky citlivou. Prvním principem je zde **princip podpory sociální spravedlnosti**. Princip podpory sociální spravedlnosti v sociální práci znamená podporu rovnosti a spravedlivého přístupu k prostředkům a službám, a to bez diskriminace. Sociální pracovníci usilují o odstranění sociálních nerovností a podporují práva lidí na rovné příležitosti, ať už v oblasti vzdělání, zaměstnání nebo zdravotní péče. Tento princip zahrnuje i práci na eliminaci překážek, které brání rovnosti. Dalším principem je **respektování důstojnosti osoby a dodržování lidských práv** je základem etického přístupu v sociální práci. Tento princip znamená uznání a respektování jedinečné hodnoty každého klienta. Sociální práce musí vždy chránit základní lidská práva klientů a zajišťovat jejich dodržování. Sociální pracovníci mají povinnost zaručit klientům spravedlivý přístup ke všem sociálním službám a příležitostem. Tento princip znamená i respektování práv klientů na soukromí, svobodu a rozhodování o jejich vlastním životě. Třetí princip se nazývá **rozpoznání důležitosti mezilidských vztahů**. Tento princip uznává, že mezilidské vztahy mají důležitou roli. Sociální pracovník by měl

podporovat pozitivní interakce mezi klientem a jeho okolím, a to jak v rodinných vztazích, tak v širší komunitě. **Prvořadost zájmu o klienta** je dalším principem. V sociální práci musí být vždy prioritou zájem a potřeby klienta. Pracovníci mají primární odpovědnost vůči osobám, s nimiž spolupracují. Neposkytují přednost svým vlastním potřebám a zájmům na úkor potřeb a zájmů klientů. V jednání s klienty jsou nestranní, projevují empatii, respekt a vytvářejí vztah postavený na vzájemné důvěře. V komunikaci o klientech nebo s nimi se vyhýbají negativním nebo urážlivým projevům. Principy pokračují s **respektováním profesionálních hranic**. Pracovník dbá na oddělení osobního a profesního života. Nepoužívá svou profesní pozici vůči klientovi k vlastnímu prospěchu ani nezískává neoprávněné výhody v oblasti sexuální, politické, sociální nebo ekonomické. Neuzavírá partnerský nebo sexuální vztah s uživateli služeb a nevyužívá své postavení k osobnímu obohacení ani k preferování svých příbuzných či známých. Dalším principem v řadě je **rovné zacházení, antidiskriminace a respektování rozmanitosti**. Služby sociální práce jsou poskytovány každému žadateli bez ohledu na jeho původ, barvu pleti, rasu, etnickou příslušnost, národnost, jazyk, věk, pohlaví, rod, sexuální orientaci, zdravotní stav, náboženství, politické názory, rodinný stav, socioekonomickou situaci nebo jakýkoli jiný faktor ovlivňující jeho účast v společnosti. Pracovníci respektují příslušnost jednotlivců k sociálním skupinám a uznávají národnostní, etnickou a kulturní rozmanitost lidí, skupin a komunit. Princip **sebeurčení uživatelů služeb** zdůrazňuje důležitost respektování práva klienta na autonomii a schopnost rozhodovat o svém životě. Sociální pracovník by měl podporovat klienta v tom, aby byl aktivním účastníkem rozhodovacích procesů, a to i v těžkých životních situacích. V rámci principu **spoluúčasti** sociální pracovník se zaměřuje na posilování sebevědomí a schopností jednotlivců, aby podporoval jejich plné zapojení a účast ve všech oblastech rozhodování a řízení, které ovlivňují jejich život. I v případě klientů s dlouhodobým nebo trvalým zdravotním postižením, dětí, seniorů a dalších zranitelných skupin, kteří mají omezenou schopnost právních úkonů, usiluje sociální pracovník o co nejvyšší úroveň jejich samostatnosti a účasti na rozhodování týkajícím se jejich života. V rámci **zmocňování uživatelů služeb** nám jde o to, aby lidé měli větší kontrolu nad svým životem. Posilování účasti není něco, co lze dělat za lidi, protože by to bylo v rozporu s principy. Je to proces, který probíhá pouze ve spolupráci s nimi. Jednotlivci nemohou být zmocnění jinými, ale mohou získat větší kontrolu nad svým životem tím, že se zmocní sami sebe. To znamená, že je kladeno důraz na rozvoj partnerství a spolupráce, nikoliv na jednání proti vůli klientů. Princip **individuálního přístupu ke klientovi** říká, že sociální pracovník poskytuje pomoc všem klientům se stejným nasazením a bez jakékoli diskriminace. Každého

člověka vnímá jako komplexní bytost, zajímá se o jeho život v kontextu rodiny, komunity a přirozeného sociálního prostředí a snaží se pochopit všechny aspekty jeho života. Dalším principem je **respektování soukromí a důvěrnosti informací**. V rámci tohoto principu sociální pracovníci respektují lidská práva a jednají v souladu s ochranou důvěrnosti a soukromí, pokud není přítomno riziko sebepoškození, ohrožení jiných osob nebo neexistují právní omezení. V rámci **holistického** přístupu se s každým klientem zachází jako s kompletní bytostí. Sociální pracovník pomáhá klientům při čerpání všech služeb a dávek sociálního zabezpečení, na které mají nárok, nejen od své vlastní instituce, ale i od dalších relevantních zdrojů. Informuje je o jejich povinnostech spojených s těmito službami a dávkami a podporuje je při řešení problémů v dalších oblastech jejich života. Sociální pracovník si váží znalostí a zkušeností svých kolegů a dalších odborníků, aktivně hledá a rozšiřuje spolupráci s nimi, čímž přispívá k vyšší kvalitě poskytovaných služeb. Posledním principem je **podporování míru a nenásilí**. Mír je stálým tématem sociální práce, jak v praktické, tak teoretické rovině. V této oblasti se otázky míru propojují s různými tématy, jako jsou lidská práva, antiopresivní přístupy, které vnímají válku a válečný konflikt jako široce rozšířený projev moci, problematika řešení konfliktů obecně a etické hodnoty profesní praxe (Mátl, 2019, s. 48–67).

1.3 Metody sociální práce

Metoda sociální práce představuje postup, kterým sociální pracovník odborně naplňuje stanovený cíl při práci s jednotlivcem, rodinou, skupinou či komunitou. Na rozdíl od metody je technika sociální práce konkrétní, praxí ověřený postup a dovednost, kterou sociální pracovníci využívají při své profesní činnosti (Mátl, 2019, s. 77-78).

První metodou je případová práce. Metoda případové práce se zaměřuje na jednotlivce a hledání vhodného řešení jeho situace. Klíčem je podpora klienta v samostatnosti, porozumění jeho prostředí a sociálním rolím, které mohou být zdrojem konfliktů. Důraz se klade na individuální přístup, plánování služeb, využití dostupných zdrojů a komunikaci s klientem (Gulová, 2011, s. 54-55). Jako další si můžeme přiblížit krizovou intervenci. Krizová intervence je cílená pomoc lidem v akutní krizové situaci. Nejde pouze o psychoterapii jednotlivce, ale také o zásahy na úrovni rodiny, v oblasti sociální intervence, případně o farmakologickou podporu či krátkodobou hospitalizaci. Pomoc by měla být okamžitá, snadno dosažitelná, aktivní, ale když je potřeba, tak direktivní. Péče by měla například být kontinuální a mít dosažitelné cíle (Matoušek a kol., 2013, s. 145-147). Další

metodou je práce se skupinou. Ve skupinové sociální práci hraje skupina klíčovou roli. Existují různé typy skupin – od homogenních a úkolově zaměřených, přes terapeutické a svépomocné, až po skupiny s konkrétním cílem, např. pro seniory, rodiče dětí s postižením či osoby se závislostí. Členství ve skupině obvykle vyžaduje dodržování pravidel jako je důvěrnost, otevřená komunikace, respekt k ostatním, odpovědnost a možnost vyjádřit nesouhlas. Jedna z nejznámějších metod je například streetwork. Streetwork představuje specifickou formu terénní sociální práce, která aktivně vyhledává osoby ohrožené rizikovým životním stylem, často mladé lidi nebo uživatele drog, kteří nejsou v kontaktu se sociálními službami. Práce probíhá v jejich přirozeném prostředí, tedy tam, kde se běžně pohybují. „Ulice“ v tomto kontextu neznamená pouze skutečnou ulici, ale jakékoli neformální prostředí – například parky, nádraží, kluby, herny, opuštěné budovy nebo squatty – kde lze cílovou skupinu oslovit a nabídnout jí pomoc (Matoušek a kol., 2013, s. 189-190). Komunitní práce je další metodou sociální práce. Cílem komunitní práce je vytvářet prostředí, kde lidé nacházejí podporu, uznání a praktickou pomoc v každodenním životě. Sociální pracovník působí přímo v rámci komunity a spolupracuje s různými službami, jako jsou nízkoprahová zařízení, poradny nebo komunitně orientované školy. Komunitní pracovník aktivně reaguje na napětí a konflikty, podporuje skupinové aktivity a zapojení občanů. Součástí jeho práce je i příprava a realizace projektů a schopnost předat odpovědnost místním lidem. Kvalitní komunitní práce vychází z promyšleného projektu, který spojuje myšlenku s konkrétní činností. V této oblasti se často propojují sociální práce se sociální pedagogikou v závislosti na cílové skupině (Gulová, 2011, s. 59). Mezi metody patří také mediace, která představuje alternativní způsob řešení konfliktů, který napomáhá překonávat komunikační bariéry a přispívá k lepším vztahům mezi lidmi. V demokratických společnostech má své pevné postavení a v posledních letech se postupně uplatňuje také v našem prostředí jako podpůrný nástroj při řešení sporů (Matoušek a kol., 2013, s. 151).

Význam těchto metod, včetně mediace, se naplno ukazuje i v oblasti postpenitenciární péče, která představuje specifickou formu sociální práce zaměřenou na podporu osob po výkonu trestu odnětí svobody. Právě v tomto kontextu je důležité nejen řešení praktických problémů spojených s návratem do společnosti, ale i obnova narušených vztahů a opětovné začlenění jednotlivce do sociálního prostředí.

2 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE

Ve druhé kapitole se zaměříme na téma postpenitenciární péče. Nejprve si vymezíme, co tento pojem znamená. Následně se budeme věnovat jednotlivým subjektům, které tuto péči poskytují. Kapitola se bude dále zabývat specifiky sociální práce s osobami propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody. Závěrem představíme program probačního domu.

2.1 Definice a význam postpenitenciární péče

Postpenitenciární péči lze vnímat jako poskytování sociálních služeb osobám, které byly propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody. Zároveň ji však můžeme chápat i jako zvláštní formu sekundární, a především terciární prevence, která zasahuje do různorodých oblastí podpory a pomoci (Raszková, Svoboda Hoferková, 2014, s. 109).

V rámci postpenitenciární péče je odsouzeným poskytována pomoc s hledáním zaměstnání, bydlení, pomoc při začlenění, finanční podpora nebo pomoc v sociálně právní oblasti. Také postpenitenciární péči můžeme chápat v několika úrovních. V užším pojetí jde o dobrovolnou pomoc osobám po výkonu trestu, poskytovanou mimo vězeňské prostředí, formou sociální péče a podpory. Širší chápání zahrnuje nejen dobrovolné formy pomoci, ale také státní dohled nad jedinci, u kterých je zvýšené riziko selhání při návratu do společnosti, zejména v oblasti sociální adaptace a reintegrace. Nejširší výklad zahrnuje bezplatnou a dobrovolnou pomoc celé skupině pachatelů trestné činnosti, bez ohledu na druh vykonaného trestu. Do této kategorie spadá také tzv. raná pomoc – tedy podpora už ve fázi prvního kontaktu s trestním řízením (Černíková, Sedláček, 2002, s. 141)

2.2 Subjekty poskytující postpenitenciární péči

Do systému postpenitenciární péče lze zahrnout subjekty, které se věnují odsouzeným během výkonu trestu, stejně jako externí instituce, mezi které patří kurátor pro dospělé, Probační a mediační služba ČR a řada nestátních neziskových organizací (Raszková, Svoboda Hoferková, 2014, s. 112).

Prvním a asi největším subjektem je Probační a mediační služba České republiky. Probační a mediační služba ČR vykonává svou činnost v souladu se zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Mezi klíčové oblasti, na kterých se podílí ve spolupráci s dalšími institucemi a organizacemi, patří mediace v trestních věcech, probace, alternativní formy trestů, parole, domácí vězení, výkon trestu odnětí svobody, podmíněné propuštění a postpenitenciární péče (Hála, 2024, s. 77–78).

Dále v rámci státních subjektů máme sociálního pracovníka ve vězeňství a sociálního kurátora. Sociální pracovník pomáhá obviněným nebo odsouzeným zorientovat se ve svých sociálních vztazích – jak k blízkým osobám, tak ke komunitě, ve které dříve žili – a podporuje je v přijetí pozitivnějšího postoje vůči společnosti, jejím normám a hodnotám. Podporuje je při řešení jejich sociální situace a motivuje je k aktivnímu zájmu o vlastní sociální rozvoj. Sociální kurátor působí v rámci oddělení sociální prevence a sociálně-právní ochrany dětí na městském úřadě. Toto oddělení představuje specializované centrum zaměřené na sociální prevenci a tvoří základní součást místního systému prevence. Na tomto oddělení jsou kurátoři pro mládež (děti a dospívající) a kurátoři pro dospělé, kteří společně zajišťují podporu dětem a mladistvým, jež se dopustily trestné činnosti nebo se potýkají s vážnými výchovnými problémy, stejně jako dospělým osobám, které se chovají nepřizpůsobivě vůči společnosti (Štěrbá, 2009, s. 118–119).

Co se týče nestátních subjektů, lze mezi ně zařadit například organizace poskytující materiální pomoc. Tyto organizace podporují osoby po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody například formou zajištění oblečení nebo potravinové pomoci. Mezi tyto organizace patří například ADRA, Český červený kříž nebo SOS centrum Diakonie. Poradenskou pomoc v tíživé životní situaci mohou lidé vyhledat opět například u Diakonie nebo v Domově Matky Terezy. Další formou pomoci je sociální péče, která zahrnuje zajištění stravy, hygieny či možnosti přenocování. V České republice tyto služby poskytují především azylové domy, Armáda spásy nebo organizace Naděje. Azylové domy bývají zakládány převážně ve větších městech. Klientům nabízejí dočasné ubytování a prostor pro uspokojení základních životních potřeb. Náklady na pobyt si klienti hradí sami. Při přijetí je vyplňována registrační karta a sociální pracovníci, kteří v zařízení působí, poskytují klientům poradenství při řešení jejich sociální situace. Klienti jsou povinni dodržovat vnitřní pravidla azylového domu. Armáda spásy je křesťanská organizace zaměřující se na pomoc lidem na okraji společnosti – bezdomovcům, bývalým vězňům, osobám závislým na alkoholu či drogách, prostituujícím a sociálně slabým. Mezi poskytované služby patří například denní střediska, noclehárny či pomocné programy. Organizace Naděje nabízí lidem v akutní nouzi nebo sociálně vyloučeným osobám hmotnou, morální i duchovní podporu (Štěrbá, 2009, s. 120-121).

2.3 Sociální práce s osobami propuštěnými z výkonu trestu

Výběr teorie sociální práce s osobami propuštěnými z výkonu trestu není jednoduchý, ale důraz je kladen na teorie, které zohledňují problémy této skupiny, jako jsou osobní komplikace a negativní dopady vězeňského prostředí. Při výběru teorií je důležité brát v úvahu jejich strukturovanost, jasně stanovený cíl intervence a schopnost dosáhnout rychlého efektu, který by měl snížit kriminalitu a zlepšit bezpečnost společnosti. Pro tuto cílovou skupinu je efektivní eklektický přístup, který kombinuje systemický přístup, přístup zaměřený na úkoly a techniky kognitivně-behaviorální terapie. Systemický přístup se soustředí na analýzu složitosti situace a zdůrazňuje aktivní roli sociálního pracovníka v pomoci. Klade důraz na „odosobnění se“ od předsudků a na porozumění situaci klienta. Důležitým prvkem je flexibilní přístup k různým fázím pomoci, jako je kontrola a nabídka podpory, přizpůsobená potřebám klienta. Přístup orientovaný na úkoly se vyznačuje jasně definovanou metodologií, která podporuje individuální rozhodování klienta při řešení konkrétních problémů. Tento přístup je efektivní, protože se zaměřuje na konkrétní, proveditelné úkoly, jejichž pokrok lze snadno měřit, což je klíčové pro reintegraci osob po výkonu trestu. Techniky kognitivně-behaviorální terapie mohou zlepšit účinnost těchto přístupů, protože se zaměřují na změnu nežádoucího chování. U propuštěných vězňů, kteří často čelí problémům s reintegrací do společnosti, jsou techniky jako odměny a tresty pro zlepšení chování velmi účinné. V praxi je důležité, aby sociální pracovník přistupoval k těmto klientům s pochopením pro jejich složitou situaci, flexibilně přizpůsoboval metody pomoci a aktivně se podílel na procesu jejich návratu do společnosti. Není to ale univerzální návod (Hendrych, 2012, s. 63-68).

Dalším příkladem přístup, který se využívá při práci s klienty po výkonu trestu, může být antiopresivní. Hlavními principy antiopresivního přístupu jsou spravedlnost, rovnost, spoluúčast a zmocňování, což znamená podporu lidí v získání větší kontroly nad svým životem a podmínkami, ve kterých žijí. Antiopresivní přístup se dělí ještě na další, menší. Například liberální pluralismus klade důraz na zajištění rovnosti příležitostí a usiluje o přijetí zákonů, které garantují právo každého na rovné zacházení (Tichý, 2007, s. 16-17).

2.4 Probační a mediační služby ČR

Probační a mediační službu už jsme zmínili v rámci subjektů postpenitenciární péče. Pro naši práci je ale tato oblast důležitá, tak si ji chceme více přiblížit.

Hlavním důvodem vzniku této instituce bylo zavádění alternativních trestů a opatření, což si vyžádalo vytvoření specializované justiční složky, která by byla odpovědná za jejich realizaci (Raszková, Hoferková, 2014, s. 128).

Probační a mediační služba zajišťuje dohled nad obviněným nebo odsouzeným člověkem. Během zkušební doby sleduje Probační a mediační služba, zda klienti vedou řádný život, dodržují stanovené povinnosti a omezení, a zároveň jim poskytuje podporu při řešení problémů, které nejsou schopni zvládnout sami. Dále jim pomáhá navazovat kontakt s institucemi, které mohou nabídnout pomoc například při hledání bydlení, zaměstnání nebo smysluplného trávení volného času. Cílem probace je podpořit klienta v aktivním přístupu k řešení problémů souvisejících s trestnou činností, jako je například náhrada škody nebo urovnání vztahů s oběťmi. Úkolem probačních úředníků je napomoci klientům k opětovnému začlenění do běžného života. Dohled nad klientem probíhá formou osobních schůzek s pracovníkem PMS. Pokud obviněný nedodrží podmínky, omezení nebo povinnosti uložené v rámci dohledu, některého z alternativních trestů, podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného propuštění, je povinností probačního úředníka o této skutečnosti informovat předsedu senátu nebo samosoudce, případně státního zástupce v přípravném řízení. V případě méně závažného porušení může úředník Probační a mediační služby obviněného nejprve upozornit na nedostatky a zároveň ho poučit, že pokud by k porušení došlo znovu nebo by bylo závažnější, bude věc postoupena příslušnému orgánu (Veteška, 2015, s. 158–159). Cílem Probační a mediační služby je napomoci obviněnému k návratu do běžného života v souladu se zákonem, podpořit aktivní zapojení poškozeného do procesu s cílem obnovit jeho pocit bezpečí a zároveň chránit společnost prostřednictvím dohledu, realizace alternativních trestů a řešení situací, které by mohly představovat riziko (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, s. 286).

Probační a mediační služby poskytuje také spousta programů. Má k dispozici pět specializovaných pracovišť, která se zaměřují na poskytování resocializačních programů. Tato pracoviště, nazývaná programová centra, jsou rozmístěna v několika regionech, konkrétně v Praze a v různých střediscích v severočeském, západočeském, jihočeském a severomoravském soudním kraji. Lektoři v těchto centrech realizují následující tři programy. Program „Vnímám i Tebe“ je určen dospělým pachatelům a jeho cílem je posílit jejich schopnost reflektovat vlastní kriminální chování a identifikovat rizikové faktory, které k němu vedly. Program se zaměřuje na rozvoj empatie, pochopení dopadů trestné činnosti na život pachatele, jeho blízkých a obětí, a pomáhá převzít odpovědnost za tento čin a usilovat

o nápravu způsobené škody. Program „Pro řidiče“ je určen dospělým, kteří se dopustili trestného činu v dopravě, včetně přestupků způsobených pod vlivem alkoholu nebo drog. Tento program se zaměřuje na identifikaci spouštěčů a projevů rizikového chování a má za cíl pomoci účastníkům najít nové způsoby řešení krizových situací a upevnit jejich žádoucí chování a postoje. Program „Punkt Rodina“ je určen mladistvým pachatelům a jeho cílem je posílit jejich silné stránky a naučit je strategie, jak dosahovat svých cílů bez porušování zákona. Mladiství se učí, jak kontrolovat své chování v rizikových situacích a jak se vyhnout konfliktům se zákonem (Probační a mediační služba, 2025).

Také je zde speciální resocializační program Probační dům.

2.5 Program Probační dům

Probační dům představuje specifický typ pobytového resocializačního zařízení, které provozuje Probační a mediační služba České republiky. Je součástí programu „Zpátky do života“, financovaného z fondů EHP a Norska (Probační a mediační služba ČR, 2025). Probační dům v Písku má kapacitu pro šestnáct klientů, a to jen mužů, kteří zde budou moci zůstat nejdéle půl roku (Česká televize, 2022). Cílem programu je usnadnit přechod z výkonu trestu zpět do běžného života. Účast v programu je soudem nařízena jako podmínka podmíněného propuštění z vězení, přičemž součástí je rovněž dohled vykonávaný příslušným střediskem Probační a mediační služby. Tento pobytový program tedy není určen osobám, které si trest odpykaly v plné délce a opouštějí věznici bez podmíněného propuštění. Cílová skupina programu jsou muži starší 18 let, kteří byli podmíněně propuštěni z výkonu trestu a u nichž je patrná potřeba odborného vedení při začlenění do společnosti. Podmínkou účasti je motivace k pozitivní změně, ochota spolupracovat a aktivní přístup k řešení své situace. Program poskytuje komplexní podporu v období bezprostředně po propuštění z věznice. Pobyt v probačním domě je zaměřen na podporu v několika klíčových oblastech:

- rozvoj základních životních kompetencí (péče o zdraví a osobní hygienu, smysluplné využití volného času),
- práce s odpovědností za spáchaný trestný čin a prevence recidivy,
- nalezení zaměstnání či jiného legálního zdroje příjmů,
- finanční gramotnost, řešení dluhů a hospodaření s penězi,
- zajištění stabilního a adekvátního bydlení,
- posilování mezilidských vztahů (např. s rodinou, dětmi nebo přáteli),

- práce s případnými závislostmi a dalšími rizikovými faktory.

Pro úspěšné zařazení do programu je nezbytné včas navázat kontakt s Probační a mediační službou, ideálně nejméně čtyři měsíce před předpokládaným termínem podmíněného propuštění. Probační úředník následně posoudí vhodnost uchazeče pro zařazení do programu, poskytne mu podrobné informace a zpracuje podklady pro soud, který o podmíněném propuštění rozhoduje (Probační a mediační služba ČR, 2025).

Tento proces je jedním z prvků pro hladký přechod jednotlivce z vězení do programu, což je zároveň otázkou, kterou se budeme zabývat v následující části této práce. Také se zaměříme na fungování probačního domu, roli pracovníků, konkrétní metody a průběh resocializace.

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Ve výzkumu se zaměřujeme na probační dům z hlediska sociální práce.

Recidiva propuštěných vězňů v ČR zůstává vysoká, což ukazují data z let 2010–2022. Do jednoho roku se zpět do vězení vrátí téměř 17 % propuštěných a do sedmi let se tento podíl zvyšuje na 46,67 %. To znamená, že téměř polovina těch, kteří opustí vězení, se do něj v průběhu sedmi let alespoň jednou vrátí (Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR, 2024, s. 4). Taková čísla jasně ukazují, že samotné uvěznění nefunguje jako dostatečný nástroj pro resocializaci odsouzených. Na druhou stranu existují alternativní přístupy, jako je probace, které mají nejen potenciál snížit míru recidivy, ale také jsou veřejností vnímány pozitivně. Podle Tomáška (2019, s. 83-89) ji 67 % respondentů považuje za ekonomicky výhodnou, protože snižuje náklady na věznice. Kromě toho 56 % lidí věří, že přispívá k vyšší šanci, že oběti obdrží náhradu škody. Dále 43 % respondentů vidí v probaci významný výchovný efekt a třetina ji vnímá jako faktor přispívající ke snižování kriminality. Z těchto údajů vyplývá, že by větší důraz na probaci mohl pomoci snížit počet recidivistů.

Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025 (2017, s. 16–18) ukazuje, že je specifická oblast přípravy vězňů na propuštění a následná integrace do běžného života důležitá. Větší pozornost by měla být zaměřena na dobu, kdy se pachatelé připravují na propuštění, a prvním měsícům po propuštění. V této oblasti chce Probační a mediační služba do praxe zavést pobytové programy probačních domů. Tento program totiž rozšiřuje práci s podmíněčně propuštěnými a takové programy v České republice chybí. Jde o dohled v prvních měsících po propuštění nad řešením základních potřeb (např. zadluženost, nezaměstnanost). Z pilotního projektu vyplynulo, že zájem odsouzených o program je vysoký. Probační domy jsou pro stát výrazně levnější, jejich denní náklady na osobu dosahují jen čtvrtiny výdajů na vězně. Pilotní provoz probačního domu také odhalil limity současné soudní praxe při podmíněném propuštění i nedostatky v systému péče o propuštěné. Probačních a resocializačních programů pro pachatele je velice málo a většinou jsou vytvářeny a poskytovány neziskovými organizacemi a financovány prostřednictvím dotačních řízení realizovaných jednotlivými ministerstvy. Cílem projektu je v rámci sociální práce usnadnit klientům bezpečný přechod z přísně kontrolovaného vězeňského prostředí do náročného života na svobodě. Projekt se zaměřil na podporu integrace a resocializace mužů po výkonu trestu, jejich návrat do společnosti, pomoc při plnění osobních cílů a prevenci recidivy a bezdomovectví, čímž přispívá k ochraně společnosti (Čilečková, Stodůlková,

2017, s. 29-30). Projekt má z našeho pohledu klíčový význam, protože usnadňuje návrat mužů po výkonu trestu do běžného života, čímž snižuje pravděpodobnost, že znovu spáchají trestný čin nebo skončí bez domova. Tím nejen pomáhá jednotlivcům, ale zároveň i společnosti.

3.1 VÝZKUMNÉ CÍLE

Na základě výzkumného problému jsou cíle této bakalářské práce následující. Porozumět fungování probačního domu z hlediska sociální práce, protože se jedná o doposud jediné zařízení v České republice. Dále chceme popsat roli pracovníků v probačním domě. Také si klademe za cíl popsat metody a přístupy práce s klienty. V poslední řadě chceme objasnit průběh resocializace v probačním domě.

3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Výzkumné otázky vycházejí z našich výzkumných cílů.

Hlavní výzkumná otázka

1. Jakým způsobem funguje probační dům z hlediska sociální práce?

Dílčí výzkumné otázky

- a. Jaká je role pracovníků probačního domu?
- b. Jaké metody a přístupy jsou využívány v rámci práce s klienty?
- c. Jakým způsobem probíhá resocializace v probačním domě?

3.3 POJETÍ VÝZKUMU

Pro zkoumání sociální práce v probačním domě jsme zvolili kvalitativní výzkum, který nejlépe odpovídá našim cílům. Tento přístup klade důraz na detailní analýzu dat a umožňuje hlubší pochopení zkoumaného jevu. (Maňák, Švec, 2004, s. 22) V naší práci usilujeme o komplexní objasnění a popis probačního domu. Výstupem našeho výzkumu může být nová hypotéza či teorie, reflektující získaná data. (Švaříček, Šedřová, 2010, s. 24) Klíčovým aspektem je systematické vyhledávání informací, které osvětlí naše výzkumné otázky, a následná interpretace výsledků. Sběr i analýza dat probíhají v delším časovém úseku, což nám poskytuje prostor pro hlubší reflexi a validaci zjištění. (Hendl, 2005, s. 50) Kvalitativní přístup přináší řadu výhod – umožňuje podrobný popis zkoumaného jevu v jeho přirozeném prostředí, usnadňuje počáteční fázi výzkumu a poskytuje pevný základ pro formulaci nových

teorií. (Hendl, 2005, s. 52) Vzhledem k omezenému množství dostupných informací o probačních domech je kvalitativní výzkum nejvhodnější metodologií. Umožní nám detailně prozkoumat jejich fungování a přínosy, což chceme realizovat prostřednictvím rozhovorů se pracovníky probačního.

3.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Vzhledem k tomu, že v České republice existuje pouze jeden probační dům, byl náš výběr exhaustní – zahrnuli jsme všechny dostupné informanty. Výzkumný soubor tak tvoří šest pracovníků tohoto zařízení, což nám umožňuje detailně prozkoumat jejich pohledy a zkušenosti v rámci našeho tématu.

Informant č. 1

První informantkou byla žena pracující na pozici vedoucí probačního domu.

Informant č.2

Dalším informant byl muž. Ten zaujímá pozici instruktora.

Informant č. 3

Třetím informantem byla opět žena. Její pozice v probačním domě je klíčový pracovník.

Informant č. 4

Dalším mužským informantem byl klíčový pracovník.

Informant č. 5

Čtvrtým informantem byl muž a jeho pozice v probačním domě je instruktor.

Informant č. 6

Posledním informantem byl opět muž. Jeho pozice je také instruktor.

3.5 METODA SBĚRU DAT

Data jsme získávali prostřednictvím hloubkového polostrukturovaného rozhovoru a analýzy dokumentů, čímž jsme propojovali dva komplementární přístupy ke zkoumání našeho tématu. Rozhovor je jednou z nejčastějších metod v kvalitativním výzkumu. Jde o nestandardizované dotazování s využitím otevřených otázek, které nám umožňovaly proniknout do perspektivy respondentů bez toho, aniž bychom je ovlivňovali předem danými

možnostmi odpovědí (Švaříček, Šedřová, 2010, s. 159). V našem výzkumu jsme pracovali s polostrukturovaným rozhovorem, který vycházel z předem připravených otázek a tematických okruhů, ale zároveň ponechával prostor pro spontánní rozvinutí odpovědí (Švaříček, Šedřová, 2010, s. 160). Naše otázky jsme rozdělili do šesti tematických oblastí, abychom pokryli klíčové aspekty zkoumaného fenoménu. Nejprve jsme se zaměřili na úvodní otázky, které nám pomohly navázat kontakt s respondenty. Poté jsme se snažili porozumět fungování probačního domu jako celku. Dále nás zajímala role a pracovní metody sociálních pracovníků, včetně přístupů a strategií, které využívali. Zkoumali jsme různé metody a přístupy, abychom identifikovali ty nejúčinnější. Důležitou oblastí bylo také zkoumání specifických forem resocializace využívaných v rámci tohoto programu. Nakonec jsme položili soubor doplňujících otázek, které nám pomohly získat co nejúplnější obraz. Všechny otázky jsme našli v příloze 1. Druhým klíčovým nástrojem našeho výzkumu byla analýza dokumentů, která nám umožňovala systematicky zkoumat a interpretovat různé typy písemných materiálů. Tento přístup nám pomáhal rozšířit a doplnit informace získané rozhovory a přispíval k celkovému porozumění zkoumanému tématu. Komunikaci s probačním domem jsme zahájili telefonicky, následná domluva probíhala e-mailem. Společně jsme upřesnili průběh online rozhovorů a domluvili se na online prohlídce zařízení. Zároveň jsme si sjednali zaslání relevantních dokumentů. Samotné rozhovory pak probíhaly prostřednictvím Google Meet, kde se k nim jednotlivě připojovali pracovníci probačního domu. Hned na začátku byli seznámeni s důvodem rozhovoru a byli informováni o anonymitě. Každý souhlasil s nahráváním rozhovoru. Atmosféra každého rozhovoru byla příjemná.

4 DESIGN VÝZKUMU

Na základě výzkumného cíle jsme zvolili design případové studie. Hendl (2008, s. 101) charakterizuje případovou studii, tak, že se, zaměřuje na podrobný popis a rozbor jednoho nebo několika málo případů. Základní výzkumnou otázkou, jaké jsou charakteristiky daného případu nebo skupiny prováděných případů.“ Tedy jako detailní studium jednoho nebo několika málo případů, jimiž se snažíme zachytit složitost případu. Smyslem je získat maximální možné množství dat od jednoho či několika málo jedinců. Konkrétněji jsme si pro tuto práci zvolili deskriptivní případovou studii, která se používá při dodání kompletního popis jevu (Mareš, 2015 s.121). Rozhovory byly zaznamenávány v podobě nahrávek a poté byly převáděny do textového provedení. Analýza dat podléhá kódování. Kód je symbol vystihující úsek, který se vztahuje k našemu tématu. To je první úroveň. Druhá úroveň kódování je shlukování kódů první úrovně do skupin podle témat. Také vše si v průběhu sběru nebo analýzy dat můžeme poznámkovat (Hendl, 2005, str. 228–229). Dále jsme na základě analýzy jsme z těchto kódů vytvořili kategorie. Později jsme je rozdělili do subkategorií.

Na základě zvoleného designu případové studie jsme se rozhodli využít obsahovou analýzu jako další metodu pro zpracování dat. Konkrétně jsme se v této práci zaměřili na analýzu písemných dokumentů, jejichž obsah je zaznamenán v textové podobě, což nám umožnilo detailně se věnovat jejich významové struktuře a obsahu (Miovský, 2006, s. 99, 100). Samotný proces analýzy probíhal v několika krocích. Nejdříve jsme si vymezili základní soubor textů. Tím, že nám byl poskytnut jen jeden dokument, tak to pro nás byl i výběrový soubor. Dále jsme si určili významové jednotky textu (Gavora, 2010, s. 144). Poté jsme tvořili kategorie a subkategorie, které umožnily detailnější analýzu významových vztahů v textech. Cílem této metody bylo odhalit skryté vzorce a souvislosti v analyzovaných dokumentech, které přispějí k hlubšímu pochopení zkoumaného jevu.

5 ANALÝZA DAT

V této kapitole jsme se zaměřili na popis našich kategorií a subkategorií. Dále jsme se věnovali kategoriím a subkategoriím, které se snaží v rámci obsahové analýzy propojit informace z rozhovorů a dokumentu.

5.1 Analýza rozhovorů

Tabulka 1 Přehled kategorií a subkategorií

KATEGORIE	SUBKATEGORIE
Organizace a řízení	Režim a koncepční rámec
	Personální zajištění a organizace práce
	Administrativa
	Spolupráce s partnery a institucemi
Profesní dovednosti a etika	Kvalifikace a dovednosti pracovníků
	Odpovědnosti pracovníků
	Komunikační a interpersonální dovednosti
	Etické aspekty práce pracovníků
Rozvoj a podpora klientů	Podpora a poradenství
	Metody motivace a intervence
	Vzdělávání a profesní rozvoj klientů
Cesta resocializace	Fáze resocializačního programu
	Úspěšnost resocializačního programu
	Sociální integrace
	Sledování a hodnocení pokroku klientů

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

5.1.1 Organizace a řízení

Probační dům představuje specializované zařízení, které slouží jako dočasné ubytování a poskytuje podporu jednotlivcům po ukončení trestu odnětí svobody. Jeho posláním je usnadnit jejich návrat do společnosti, pomoci s nalezením zaměstnání, řešením osobních záležitostí a snížením rizika opětovného páchání trestné činnosti. Pro zajištění efektivního fungování tohoto zařízení je nutné pečlivě nastavit jeho provoz a organizační strukturu. Tato kategorie se proto bude věnovat klíčovým aspektům souvisejícím s jeho chodem.

Tabulka 2 Charakteristika kategorie Organizace a řízení

KATEGORIE	SUBKATEGORIE
Organizace a řízení	Režim a koncepční rámec
	Personální zajištění a organizace práce
	Administrativa
	Spolupráce s partnery a institucemi

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

1. **Režim** v probačním domě funguje nepřetržitě, avšak denní harmonogram se u jednotlivých klientů nebo pracovníků liší. Záleží na klientově zaměstnání a u pracovníků na pozici. „Normálně běžíme 24/7, ale denní režim je v podstatě každýho jiný. Podle toho, kde kdo pracuje.“ (R1I8) Zároveň tu není pevný režim jako třeba ve vězení, jen tu funguje určitý řád. Tento fakt potvrzuje většina informantů, přičemž čtvrtý informant dodává: „Denní režim, vím. Ono to není jako denní režim ve smyslu, že v tolik se vstává, chodí se na oběd, je tu určitý řád.“ (R4I7) Přesto se v některých případech může režim klientů a pracovníků podobat. Vlastně se to může podobat režimu každého z nás: „No, tak dejme tomu, že má klient ranní, takže předpokládám, a vlastně to bude i trošku můj režim, že většina klientů ráno vstane, udělají si kávu, ti, co kouří, jdou na cigaretu, pak si doufám, to kafe uklidí a umejou si hrneček. (smích)“ (R3I9) Co se týče **koncepčního rámce**, tak ten vychází z Koncepce probační a mediační služby. V této koncepci byl uveden plán na vznik probačních domů. Můžeme to doložit výrokem: „Jsme otevřeli a vlastně v prosinci 22 jsme otevřeli a vznikl na základě Koncepce probační

mediační služby, na základě prohlášení vlády o zřízení, více méně na základě nějakých prostě koncepčních materiálů, které probační a mediační služba měla a kde prostě měla uvedeno, že chce zřídit probační dům no. “ (R1I6)

Dále se ukazuje, že vznik probačního domu byl inspirován zahraničními modely, především ze Skandinávie. Základní inspirace a model je právě z Norska. Norské fondy se navíc podílejí na financování probačního domu v České republice: *„Probační dům vzniknul na základě, jeho financování jsou norský fondy, a vznikl na základě inspirace právě z Norska, ale i, jestli si to pamatujete dobře, ze Skotska, je to vlastně inspirace v rámci přístupu k restorativní justici. “ (R6I6)* Hlavní inspirací tedy byly probační domy v Norsku, kde tento koncept má své místo. V norském systému jsou probační domy běžnou praxí: *„Probační dům vznikl, ta inspirace hlavní vchází z Norska, kde už ty probační domy jako jsou. “ (R4I6)*

- 2. Personální zajištění a organizace práce** hraje klíčovou roli v provozu probačního domu. Většina personálních záležitostí je v kompetenci vedoucí zařízení, která se stará o řízení týmu a rozdělování úkolů. Plánuje, kdo bude přijímat klienta, kdo dostane výjezd atd. V její kompetenci je třeba i hodnocení zaměstnanců. Jak sama uvádí: *„Pak zajišťuju samozřejmě personální zajištění. Takže mám na starost celý tým, přerozděluju, deleguju úkoly, hodnotím pracovníky i úkoly. V podstatě mám na starost příjem klientů, kterej pracovník to bude mít. “ (R1I15).* Základní organizace práce spadá právě pod její odpovědnost. Pracovní doba zaměstnanců se liší v závislosti na jejich pozici. Od 6:00 je vždy přítomen odborný personál. Začínají instruktoři a postupně dochází třeba klíčoví pracovníci. Zároveň se během dopoledních hodin koná nějaká domluva ohledně aktivit a plánu dne. *„To znamená, že od 6:00 přichází odborní pracovníci. To jsme my instruktoři. Takže začínáme v 6:00 a přebíráme si službu od našich vrátných. My jsme tři instruktoři a jedeme tady, nechci to nazývat směnný provoz, máme vlastně tu ranní a odpolední od 13:30 do 22:00, ale mezitím je taková klouzavá doba, kdy se domlouváme, ohledně aktivit a podle potřeby kdo kdy jako přijde. To rozmezí je třeba od 8:00 tak do 10:00 nebo 12:00... “ (R2I7).* Organizace volného času klientů závisí na různých faktorech. Jedním z nich je zaměstnání: *„Instruktoři si píšou aktivity a klienti si můžou vybírat*

a vybírají si to s ohledem na své zaměstnání.“ (R1I8). Dalším faktorem je individuální plán, který se zaměřuje na klíčové oblasti, jako je zaměstnání, řešení bydlení či finanční gramotnost: *„Dále mají aktivity, které vyplývají z individuálního plánu. Tzn. zaměstnání, řešení bydlení, dluhy, finanční gramotnost, SMART gramotnost.*“ (R5I10). Klienti také mají naplánované konzultace v rámci času, kdy nejsou v zaměstnání nebo na nějaké aktivitě. Personální zajištění a organizace práce jsou v probačním domě dynamické a přizpůsobují se potřebám jak klientů, tak pracovníků. Vždy jde o komunikaci týmu, jak mezi sebou, tak s klienty.

3. **Administrativa** tvoří nedílnou součást chodu probačního domu a provází jak personál, tak klienty po celou dobu jejich pobytu. Proces začíná již při přijetí nového klienta, kdy se hned dělají vstupní dokumenty: *„Takže si ho rovnou přeberu třeba s kolegou a uděláme vstupní dokumenty.*“ (R3I11). Jsou tu nezbytné administrativní kroky. Souvisí s tím například ubytovací smlouva: *„Samozřejmě klient podepíše tzv. ubytovací smlouvu s námi, podepíše i přijmutí zodpovědnosti na svěřený majetek, protože zodpovídá za prostory v rámci bydlení, společné vybavené kuchyně. Svým způsobem nějak za to ručí, tak to podepíše a podepíše další náležitosti, které jsou nutné pro klíčáky.*“ (R2I8). Podobně administrativní proces provází i ukončení pobytu klienta, kdy se zkontroluje majetek, který měl klient svěřený po dobu pobytu. Jde třeba o čip, klíče nebo vybavení pokoje: *„Zase zadministrativuje se to, co se musí, to znamená, že klient odevzdá to, co od nás dostal, to znamená klíče, čip od vstupních dveří, vybavení pokoje, to se všechno zkontroluje, pak, že mám všechno pořádkem.*“ (R6I12). Administrativa se však neomezuje pouze na příjem a ukončení pobytu, ale je součástí každodenního fungování zařízení. Když cokoliv chtějí udělat, podléhá to papírování. Pokud pracovníci chtějí použít auto nebo žádají o míč, tak je k tomu vždy administrativa: *„Když si mám vzít auto, tak kolem toho musím vyplnit pět papírů.*“ (R5I13). Tento aspekt fungování probačního domu je tedy nejen nutností z hlediska evidence a odpovědnosti, ale také výrazně ovlivňuje každodenní činnost pracovníků i klientů. Pracovníci uznávají, že je to potřeba, ale některé úkony je spíše zdržují.

4. **Spolupráce s partnery a institucemi** představuje klíčový prvek fungování probačního domu. Díky těmto vazbám mohou klienti získat potřebnou podporu, a zároveň sami přispět k místní komunitě. Jedním z důležitých partnerů je město Písek, se kterým probíhá spolupráce ohledně například veřejných prostorů. S klienty se pracovníci podílí na stěhování nebo úklidu bývalé skládky: „*Kde pomáháme stěhovat městský byty, když třeba, já nevím, nějaký jako třeba odešli, zůstal tam třeba nábytek, tak se vyklízí. Byl tady zarostlý lomy, ze kterých si občany udělali skládku, tak se to vyklízelo.*“ (R4I12). Tento typ spolupráce umožňuje klientům aktivně se zapojit do údržby městských prostor a zároveň přispět k jejich zvelebení. Zároveň klienti vidí odvedenou práci, a to může mít také pozitivní vliv. Dalším významným partnerem je Charita, která klientům poskytuje základní podporu v obtížných životních situacích. Nejde však jen o přijímání pomoci, ale i o možnost aktivně se zapojit do charitativních činností: „*Funguje tady potravinová banka. Že by umírali hlady nebo neměli možnost obstarat základní potřeby, tak to vždycky mají.*“ (R5I9). Tento úryvek dokládá, že Charita hraje zásadní roli zejména při prvotní stabilizaci klientů po příchodu do probačního domu. Pokud klient potřebuje jakoukoliv pomoc a pracovníci ji nejsou schopni zařídit, jako třeba tu potravinovou pomoc, tak vždy je nějaká organizace, co je ochotna spolupracovat. Spolupráce se však neomezuje pouze na město a Charitu. Probační dům má širokou síť partnerů, s nimiž aktivně kooperuje. Jde o poradny, lékaře nebo Probační a mediační službu. Klienti se zapojují i do akcí jako je například Uklid'me Česko: „*Pomáháme si s Charitou, s Romodromem, s komunitou Karlov terapeutickou. Navazujeme klienty na Arkádu, chodíme společně na akci Uklid'me Česko i s Fokusem...*“ (R3I13). Tento výčet ukazuje, že propojení s různými organizacemi pokrývá širokou škálu oblastí – od sociální pomoci, přes terapeutickou podporu až po environmentální aktivity. Díky těmto partnerstvím mohou klienti probačního domu získat nejen pomoc, ale také příležitost být prospěšní svému okolí.

5.1.2 Profesní dovednosti a etika

Pracovníci probačního domu hrají zásadní roli v procesu resocializace klientů po výkonu trestu. Jejich úkolem není pouze dohlížet na dodržování pravidel, ale především poskytovat

podporu, vedení a pomáhat klientům s reintegrací do společnosti. Pro efektivní fungování probačního domu je proto nezbytné, aby zaměstnanci disponovali specifickými dovednostmi, odbornými znalostmi a pracovali v souladu s etickými principy. Tato kategorie se zaměřuje na klíčové aspekty jejich role, a to z pohledu kvalifikace, odpovědnosti, komunikačních schopností i etických zásad.

Tabulka 3 Charakteristika kategorie Profesní dovednosti a etika

KATEGORIE	SUBKATEGORIE
Profesní dovednosti a etika	Kvalifikace a dovednosti pracovníků
	Odpovědnosti pracovníků
	Komunikační a interpersonální dovednosti
	Etické aspekty práce pracovníků

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

1. Všichni pracovníci se shodují, že při nástupu na tuto pozici nebylo nutné doplňovat si vzdělání. Přesto mají kromě minimálně středoškolského vzdělání bohaté zkušenosti, absolvovali různé kurzy a disponují praxí v oboru. Tuto skutečnost potvrzuje i odpověď jednoho z informantů na otázku, zda bylo potřeba si vzdělání doplnit: „*Co se týká té pozice určitě ne. Celkem já kurzy a vzdělání mám a asi od roku 89 se pohybuju v sociální oblasti, takže mám nespočet různých certifikátů a kurzů. Takže to stačí.*“ (R2I4). Ačkoli tedy formální vzdělání nebylo nutné doplňovat, všichni pracovníci při nástupu prošli sérií specializovaných školení. Tato školení se zaměřovala na klíčové aspekty práce v probačním domě, včetně zvládání rizikových situací, sebeobrany, efektivní komunikace s klienty, aktivního naslouchání či technik motivačních rozhovorů. Dokládá to informant č. 3: „*Myslím si, že všichni velmi kompetentní k té práci, ale stejně jsme prošli obrovskou, obrovským množstvím školení, co se týče od zvládání rizikových situací přes komunikaci s klientem, techniky aktivního naslouchání, motivační rozhovory, nějaký základy sebeobrany...*“ (R3I17). Důležité je také to, že vzdělávání pracovníků nekončí jejich nástupem, ale je neustále podporováno. Zaměstnanci mají možnost dalšího profesního rozvoje, i když to není zákonem dané: „*Máme možnosti se rozvíjet profesně, nejsme pod 108, takže*

nemáme povinnost, 24 hodin ze zákona to nemáme, ale můžeme a máme příležitosti, jezdíme na dluhová poradenství, jezdí většinou kolegové, nebo já. Byli jsme součástí školení anger managementu v předloňském roce.“

(R3I18). Vzhledem k tomu, že probační dům je v českém prostředí ojedinělým zařízením, je snaha, aby jeho pracovníci mohli v budoucnu své znalosti a zkušenosti předávat dál. Tuto vizi potvrzuje výrok jednoho z informantů: *„My začneme dělat školení o naší práci pro lidi, kteří to jako nedělají, protože, jak říkám, to vlastně je unikátní.“* (R6I19). Pracovníci tak nejen získávají nové dovednosti, ale do budoucna se mohou stát školiteli pro další odborníky v oblasti probačního domu.

2. Pracovníci probačního domu nesou mnoho **odpovědností**, které se liší v závislosti na jejich pozici a konkrétních úkolech. Vedoucí pracovník má na starosti zajištění základních provozních záležitostí, aby klienti měli zajištěny nezbytné podmínky pro pobyt. Zajišťuje hladký chod programu i budovy. *„Zajišťuju jako provozní záležitosti. Prostě aby se svítilo, topilo a aby klienti měli všechno, co potřebujou.“* (R1I15). Vedoucí tedy odpovídá za to, aby prostředí pro klienty bylo v pořádku a zajištěné pro jejich každodenní potřeby. Klíčový pracovník má však jiné odpovědnosti, které se soustředí především na práci s klienty. Jeho hlavní náplní je práce na individuálních plánech klientů a jejich průběžná konzultace. *„Takže moje hlavní pracovní náplň je s klientem zpracovat individuální plán. Vlastně s ním procházím celým tím pobytem, kdy ke mně dochází.“* (R3I14). Klíčoví pracovníci tedy nejen plánují, ale také monitorují průběh klientovy resocializace a pomáhají jim stanovit a dosahovat osobní cíle během jejich pobytu. Jsou tu pro ně i na obyčejný rozhovor, pokud o to má klient zájem. Instruktoři mají odpovědnost především za řešení aktuálních situací a organizaci volnočasových aktivit. Dokládá to jeden z informantů: *„Bud' je to formou konzultací, který si vedou klíčoví pracovníci, nebo je to formou volnočasových a sebeobslužných aktivit. To zase děláme my, instruktoři.“* (R6I10). Instruktoři tedy nejen připravují praktické aktivity, ale také reagují na každodenní situace, které mohou nastat, a pomáhají tak klientům v různých aspektech jejich pobytu: *„Tak opravdu je to teda tatínek i maminka, ale my s klienty řešíme různé mnohdy i úsměvné úskalí, který prožívají ale jsme v tu chvíli pro ně nejbližší*

jakoby. Kde se můžou svěřovat a obracet se na nás s různými otázkami.“ (R2I15) I když každá pozice má své specifické odpovědnosti, všichni pracovníci dokáží nějakým způsobem sledovat pokrok klientů během jejich pobytu. Dokáží pomoc v jakékoliv situaci. Klíčoví pracovníci pravidelně vyhodnocují vývoj každého klienta, ale tento pokrok je sledován všemi pracovníky, kteří s klienty přicházejí do kontaktu. *„Takže ten pokrok nebo ten krok, jeho kroky toho klienta jsou sledovány celou dobu, celého toho půl roku.“* (R3I25).

3. **Komunikační a interpersonální dovednosti** hrají v práci zaměstnanců probačního domu klíčovou roli. Bez nich by nebylo možné efektivně pracovat s klienty, budovat důvěru. Komunikace je základním nástrojem všech pracovníků, bez ohledu na jejich konkrétní pozici. Toto potvrzuje i jeden z informantů, který říká: *„Naším nástrojem je komunikace s klientem, klást otázky, aktivně naslouchat.“* (R5I19). Aktivní naslouchání a kladení vhodných otázek umožňuje pracovníkům lépe porozumět potřebám klientů a efektivně na ně reagovat. Vedle samotné komunikace je však zásadní také budování vztahu s klienty, především na základě upřímnosti a rovnocenného přístupu. Pracovníci musí být autentičtí, protože klienti velmi rychle rozpoznají, pokud je jejich chování v rozporu s tím, co říkají. *„Oni velice rychle zjistí, jestli to, co říkáte, koresponduje s tím, co děláte, jaký jste.“* (R6I16). Tento přístup pomáhá vytvářet atmosféru důvěry, ve které klienti mohou otevřeně hovořit o svých problémech a lépe spolupracovat na jejich řešení. Důležitou součástí práce v probačním domě je také využívání profesionálních rozhovorů jako nástroje komunikace. Profesionální rozhovor slouží nejen při formálních konzultacích, ale i v běžných každodenních situacích, například při manuální práci či během volnočasových aktivit. Jak uvádí jeden z informantů: *„Já mám za to, že základní metoda je profesionální rozhovor. To používáme v kanceláři, v sadu, stěhování...“* Tento profesní rozhovor označili pracovníci jako nejdůležitější věc, kterou používají. Komunikační dovednosti se propojují každodenními aktivitami a pomáhají pracovníkům lépe porozumět klientům i jejich potřebám.
4. **Etické aspekty práce pracovníků** probačního domu jsou jednou z důležitých oblastí. Důraz je kladen především na udržení profesionálního

vztahu s klienty. Pracovníci si musí být vědomi hranic mezi osobním a profesním vztahem, což potvrzuje i jedno z vyjádření: „*Samozřejmě je to pořád na profesionální úrovni. Ten vztah je profesionální.*“ (R5I17). Tato profesionalita zajišťuje, že vztah mezi pracovníkem a klientem zůstává objektivní, a nikoliv zaměřený na osobní sympatie či antipatie. Vztah k jednotlivým klientům se může lišit – někteří mohou být pracovníkům sympatičtější než jiní. Přesto je důležité, aby se tyto osobní pocity nepromítaly do práce a zacházení s klienty. Pracovníci si jsou této skutečnosti vědomi a dbají na to, aby si uchovali nadvhled a spravedlivý přístup ke každému klientovi: „*Můžu si vytvořit averzi ke klientovi, jako si ho můžu oblíbit.*“ (R5I21). Tento přístup pomáhá udržovat pracovní prostředí férové a eticky vyvážené, což přispívá k úspěšnosti rehabilitačního procesu klientů. Dalším důležitým etickým aspektem je pravidelná supervize pracovníků, která je vnímána jako nezbytný a pozitivní nástroj pro udržení profesionálního standardu. Supervize poskytuje pracovníkům příležitost reflektovat svou práci, získat zpětnou vazbu a udržet si profesionální odstup od emočně náročných situací. Jak potvrzuje jeden z informantů: „*Externí supervizor, co je v tomto oboru vzdělanej. My jsme za to rádi, že může mít jiný pohled na věci. Kouká na to opravdu z venku, toho nadvhledu. Může nás upozornit na věci, co jsou třeba na hraně.*“ (R5I18). Právě tento nadvhled umožňuje pracovníkům lépe se orientovat v obtížných situacích a zachovat si profesionální přístup bez negativního dopadu na jejich duševní pohodu. Zároveň to pracovníci vítají.

5.1.3 Rozvoj a podpora klientů

Úspěšná práce s klienty v probačním domě spočívá v promyšleném a komplexním přístupu a metodách, které propojují individuální podporu, odborné poradenství, motivační strategie, vzdělávací programy a různé intervenční metody. Chceme usnadnit klientům plynulý přechod zpět do běžného života, posílit jejich soběstačnost a minimalizovat riziko opětovného páchaní trestné činnosti.

Tabulka 4 Charakteristika kategorie Rozvoj a podpora klientů

KATEGORIE	SUBKATEGORIE
Rozvoj a podpora klientů	Podpora a poradenství
	Metody motivace a intervence
	Vzdělávání a profesní rozvoj klientů

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

- 1. Podpora klientů** je klíčovým prvkem práce v probačním domě, kde se každý klient od začátku pobytu setkává s individuálním přístupem. Klientům je přidělen klíčový pracovník, který je provází celým procesem pobytu a pomáhá jim se začleněním do nového režimu: „*Takže by to mohlo vypadat tak, že klient přijede, já jsem tam, budu jeho klíčový pracovník a jsem přímo u toho příjezdu. Takže si ho rovnou přeberu třeba s kolegou a uděláme vstupní dokumenty.*“ (R3I11). Během pravidelných konzultací se pracovníci snaží klientům poskytnout maximální možnou podporu a zároveň je vést k tomu, aby se sami aktivně zapojili do řešení svých problémů: „*Motivujeme je, aby si o tu pomoc řekli.*“ (R5I16). V případech, kdy podpora přesahuje kompetence pracovníků probačního domu, dochází ke spolupráci s dalšími organizacemi, například v oblasti léčby závislostí: „*A co se týče závislostí, pokud mají nařízenou léčbu, tak jsou navázáni buď na Arkádu, nebo na Magdalénu, nebo souběžně. Můžou si do toho ještě sami pro sebe chodit třeba do Aček.*“ (R3I14). Podporu však neposkytují pouze klíčoví pracovníci, ale celý personál probačního domu. Vedení i ostatní pracovníci vytvářejí prostředí, ve kterém klienti mohou sdílet své úspěchy i neúspěch.
- 2. Metody motivace a intervence** v probačním domě jsou rozmanité, ale klíčovým faktorem zůstává vnitřní motivace klienta. Pracovníci se shodují na tom, že pokud klient postrádá vlastní chuť ke změně, jakákoliv vnější motivace bude mít jen omezený účinek. Žádná metoda mu nijak zvlášť nepomůže: „*Rozhodně na první místě bych dala motivace klienta, protože pokud jí nemá, pokud jenom vyšel čistě na to, že je venku a nemá motivaci, tak nikdo s ním nic neudělá.*“ (R3I28). Proto je důležité pracovat primárně s těmi, kteří jsou připraveni na změnu, a pomoci jim udržet si jejich odhodlání. Pokud klient motivaci má, existuje několik

efektivních metod, jak ji posílit a udržet. Jednou z nich je inspirace příběhy jiných klientů, kteří již prošli podobným procesem: „*Za mě je to vlastně nejlepší způsob motivace jsou historky stávajících klientů o tom, co se tady dělo...*“ (R6I24). Vidět reálné úspěchy jiných lidí v podobné situaci může být silným hnacím motorem. Klient může pochopit, že stejnou situaci také zvládne. Další strategií je zapojení klientů do dobrovolnických aktivit, které jim umožní zažít pocit užitečnosti a přínosu pro společnost: „*...a co je hodně funkční je vlastně přístup, který naši klienti zažívají v rámci nezisku.*“ (R6I24) Rodina a blízké vztahy hrají také zásadní roli v motivaci klientů. Pokud má klient pozitivní rodinné vazby pracovníci se snaží je podpořit a posílit. Nebo pokud chce klient i mediaci s rodinou, tak i to je možné: „*Ale nevstupujeme do rodinejch věcí, pokud klient sám nechce. Ale pokud to klient dovolí a pokud chce, tak kontaktujeme rodinu. Třeba byl klient, kterej poprosil o mediaci mezi ním a partnerkou.*“ (R1I32). Ale jak už bylo zmíněno, když klient nemá motivaci, nic ho nepřiměje ke změně.

3. **Vzdělávání a profesní rozvoj klientů** v probačním domě hraje důležitou roli v jejich přípravě na samostatný život. Vzdělávací aktivity jsou součástí individuálního plánu a zaměřují se na praktické dovednosti nezbytné pro běžný život. Klienti například procházejí sérií vzdělávacích aktivit, které jim pomáhají v různých oblastech, jako je komunikace se zaměstnavatelem, hledání bydlení nebo finanční gramotnost. Aktivity mohou být povinné i volitelné: „*Například, že klienti u nás musí projít sérií edukativních aktivit, což je komunikace se zaměstnancem a zaměstnavatelem, edukativní aktivitu, kdy se mu pomáhá najít bydlení, takže se vzdělává v nějakých nájemných smlouvách, finanční gramotnost a SMART gramotnost, kde je zahrnuto od internetového bankovníctví přes datovou schránku až po seznamky a aktuálně už tam zahrneme asi i TikTok, takže tak to prostě je.*“ (R3I21). Další důležitou součástí vzdělávání je podpora klientů, kteří si chtějí zvýšit kvalifikaci. Pracovníci je motivují k rekvalifikačním kurzům nebo získání řidičského oprávnění, které třeba ztratili nebo ho chtějí získat. Všechny tyto věci jim mohou zvýšit šanci při hledání zaměstnání: „*Někteří přišli o řidičák a chtěli by dělat řidiče. Možná mají uplynutou lhůtu, kdy nemohli řídit nebo něco podobnýho.*“ Pokud klienti mají odpovídající vzdělání, jejich šance na trhu práce se výrazně zvyšují, což potvrzuje i následující výrok: „*Pokud ten člověk to vzdělání má, tak se může líp uplatňovat v rámci trhu práce. Možná i to*

vzdělání dává do jistý míry jiný způsob uvažování o světě.“ (R5I31). Vzdělávací aktivity tedy nejsou zaměřené jen na teoretické znalosti, ale především na praktické dovednosti a osobní rozvoj. Pokud klient se chce naučit vařit, tak pracovníci nemají problém mu s tím pomoci. Pokud má klient i třeba potíže při pohovorech, tak i v rámci hraní scének si toto mohou zkusit s pracovníky.

5.1.4 Cesta resocializace

Resocializace a rehabilitace jsou klíčovými procesy, které pomáhají klientům znovu se začlenit do společnosti a vést samostatný život bez kriminálního chování. Tento proces zahrnuje nejen změnu chování a hodnot klientů, ale také jejich podporu v oblasti pracovního uplatnění, sociálních vazeb a schopnosti zvládat běžné životní situace. Klienti se učí plánovat si budoucnost a efektivně řešit problémy bez toho, aby sklouzli k dřívějším destruktivním vzorcům chování. K úspěšné rehabilitaci přispívají nejen pracovníci probačního domu, ale i spolupráce s různými institucemi, neziskovými organizacemi a komunitou.

Tabulka 5 Charakteristika kategorie Cesta resocializace

KATEGORIE	SUBKATEGORIE
Cesta resocializace	Fáze resocializačního programu
	Úspěšnost resocializačního programu
	Sociální integrace
	Sledování a hodnocení pokroku klientů

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

1. **Fáze resocializačního programu** jsou tři. Každá z nich má odlišný charakter, míru kontroly i intenzitu konzultací, které pomáhají klientům postupně přejít k samostatnému fungování. V první fázi, která trvá přibližně měsíc, se klienti seznamují s novým prostředím, režimem a pravidly probačního domu. Pracovníci jim pomáhají nastavit individuální cíle, hledat zaměstnání a postupně si osvojovat návyky vedoucí k soběstačnosti. Během této fáze probíhají konzultace nejčastěji, aby klienti měli dostatečnou podporu v procesu adaptace. Tuto skutečnost potvrzuje i výrok: „*V první fázi, což je první měsíc, každý den nebo dvakrát týdně, pokud už je v práci.*“

(R3I14). Druhá a třetí fáze jsou z pohledu konzultací totožné, pracovníci se s klienty schází méně často, přibližně jednou týdně, a zaměřují se na pokračování v procesu změny a dosažení vytyčených cílů. Klienti už mají více zodpovědnosti za své rozhodování a pracovníci fungují spíše jako podpora než přímý dohled: „*V druhé fázi už jen jednou týdně, ve třetí taky jednou týdně. A pořád spolupracujeme na tématech, která máme v pracovním plánu jako cesta změny.*“ (R3I14). Co se týče míry kontroly a pomoci, ta se během programu postupně snižuje. Na začátku je kontrola intenzivnější, protože někteří klienti potřebují důslednější vedení, ale postupem času se role pracovníků přesouvá spíše k podpoře. Na konci programu je klient již téměř plně samostatný a kontrola je minimální. Tento přirozený přechod popisuje následující tvrzení: „*...někdy ty klienti jsou hodně soběstační a stačí jenom malinko posunout, někdy opravdu potřebují velkou míru kontroly minimálně v tom začátku, pak už to přechází do pomoci, opravdu se to mění, ale dalo by se říct, že v té poslední fázi u všech dochází k tomu, že míra kontroly pomoci už je tak, jak má být. To znamená, že vlastně ta kontrola je tam minimální, protože ty chlapi to zvládají. Tam už jde vlastně opravdu jenom o to, že dohlédneme na to, aby to pokračovalo tak, jak je nastavený trend.*“ (R6I21). Celý resocializační proces je tedy postupný a individuálně přizpůsobený každému klientovi tak, aby mu umožnil co nejhladší přechod zpět do běžného života.

2. **Úspěšnost resocializačního programu** je složitá na hodnocení, zejména proto, že program funguje teprve krátkou dobu a nelze zatím objektivně posoudit jeho dlouhodobý dopad. Hodnocení úspěšnosti vyžaduje delší časové období, aby bylo možné zjistit, jak si klienti vedou po opuštění probačního domu a zda se jim podařilo udržet si nově nastavený životní směr. To potvrzuje i následující tvrzení: „*To znamená, že posuzovat úspěšnost probačního domu a jeho klientů bývalých si myslím, že jde pouze v rámci nějaké časové osy, která zatím prostě ještě neproběhla. A to je trochu blbý, protože si myslím, že naše práce je super a je skvělá, ale zatím se jí bohužel nemůžeme prsit tak, jak bychom měli a mohli. Ale prostě musíme počkat na delší časový úsek.*“ (R6I33). Přestože zatím neexistují dlouhodobá data, lze úspěšnost programu posuzovat i podle aktuálních čísel. Z tohoto

pohledu je program relativně úspěšný, protože většina klientů jej dokončí. Pouze malá část se do něj neosvědčila a odešla předčasně, a to nejčastěji z důvodu problémů se závislostí. Takových klientů bylo pouze kolem 14 až 16, což ve srovnání s celkovým počtem účastníků není vysoké číslo. Tento fakt nám podkládá i následující výrok: „*Stalo se to už asi 14 nebo 16. Z hlavy nevím, ale zhruba. Myslím, že 14. Prostě tam jsme museli podávat návrhy, že klienti to nezvládli, a že se neosvědčili.*“ (R1I36). I když tedy zatím nelze komplexně vyhodnotit úspěšnost programu v dlouhodobém horizontu, první výsledky naznačují, že většině klientů pobyt v probačním domě pomáhá.

3. **Sociální integrace** v tomto zařízení probíhá velmi efektivně. Klienti se aktivně zapojují do komunitního života, což jim pomáhá znovu navázat sociální vazby a získat pozitivní zkušenosti se společností. Důležitým prvkem je spolupráce probačního domu s městem a dalšími organizacemi, které umožňují klientům podílet se na veřejných aktivitách a získat tak pocit sounáležitosti. Klienti třeba pečou koblihy nebo dělají ochranku. To potvrzuje následující tvrzení: „*Zapojují se do normálního dění, že navštěvují kulturní nějaký akce, tak jdou jako návštěvníci. Někde tam dělali i ochranku, to bylo domluvený s městem. Pak se zapojují, že na masopust pekli koblihy pro děti do jedné čtvrti.*“ (R1I31). Prvotní kontakt klientů s komunitou probíhá již od začátku jejich pobytu, a to formou různých dobrovolnických prací. Tento přístup má dvojí efekt – jednak klientům pomáhá s resocializací, a zároveň vytváří pozitivní obraz o nich mezi veřejností. Lidé v komunitě si informace mezi sebou předávají, což přispívá k postupnému odbourávání předsudků o bývalých vězňích. To je dobře vidět na příkladu první aktivity prvních klientů: „*První aktivitu, co jsme dělali, bylo stěhování charity. Charitu беру jako součást komunitního života v Písku. Zase mělo to dva efekty. Oni sami měli dobrý pocit a ty pracovnice charity nebo pracovníci životního prostředí, přes který jsme vyklízeli ten lom, je chválili. Další velkej bonus, že pracovnice charity mají svoje rodiny, znají spoustu lidí a mají dobrou zkušenost s klienty a nesou to dál.*“ (R5I25). Klienti jsou tedy vedeni k tomu, aby se aktivně účastnili komunitního života, protože je to klíčová součást jejich resocializace. Cílem není pouze jejich zapojení do jednotlivých aktivit, ale především to, aby pochopili význam například dobrých

sousedských vztahů. Pracovníci jim tento princip předávají tak, aby jej přirozeně přijali a sami v něm viděli smysl. Tento přístup dokládá i následující výrok: „*Je to částí té resocializace, že se zapojují. Je to s tím hodně spojený, že je dobrý být dobrým občanem a dobrým sousedem, že se to vždycky vyplácí.*“ (R1I31). Díky tomuto zapojování do společnosti si klienti postupně vytvářejí pozitivní vztah k okolí, což je důležitý krok v jejich resocializaci.

4. **Sledování a hodnocení pokroku klientů** je klíčovou součástí resocializačního procesu a probíhá systematicky během celého pobytu v probačním domě. Hlavní odpovědnost za tuto činnost nese klíčový pracovník, který sleduje klientovu cestu pomocí individuálního plánu. Tento plán zahrnuje sedm oblastí, na které se zaměřuje hodnocení: „*Je to celkem sedm oblastí, kde se jedná o nějaký volný čas, zaměstnání, finance, vztahy, bydlení, přijetí odpovědnosti za následky trestné činnosti a závislosti.*“ (R3I14). Hodnocení pokroku probíhá dvojím způsobem – klient se hodnotí sám, ale zároveň je posuzován i klíčovým pracovníkem. Tento přístup umožňuje zjistit, v jakých oblastech je největší prostor pro zlepšení a kde je třeba zaměřit větší úsilí. Pro představu si můžete představit sluníčko nebo tvar hvězdy, kde každý paprsek představuje jednu z hodnocených oblastí, když je paprsek malý, tak se jedná o problematickou část. Pokud se zlepšuje, paprsek roste: „*Když si představíte tabulku formou hvězdy. Každý paprsek je jedna studovaná oblast. Když je problematická oblast, tak paprsek je malý. Když si plní nějaké ty úkoly, tak se zvětšují. Na konci pobytu je ideální, když jsou oblasti co největší. Klient dostává zpětnou vazbu vlastně. Klienti vyplňují, jak se cítí v té oblasti. Zároveň ho tam hodnotím i já.*“ (R4I18). Dalšími využívanými technikami jsou metoda „Dobrý život“ a „Životní křivka“. Tyto nástroje pomáhají klientům reflektovat jejich dosavadní životní zkušenosti a stanovit si realistické cíle pro budoucnost: „*Dále používáme techniku dobrý život. Ptáme se, co je potřeba udělat, aby měli ten dobrý život. Jinak je hlavním nástrojem profesní rozhovor. Ještě životní křivka. Klient pomocí křivky si udělá stupnici a popisuje, jak se v průběhu života cítil.*“ (R4I18). Hodnocení probíhá kontinuálně po celou dobu pobytu a nejlepším výsledkem je situace, kdy se pohled klienta a pracovníka na jeho

pokrok shoduje. Když se klient na konci pobytu dostane tam, kam pracovník chce, tak je to znakem skutečného posunu: „*Aby došlo k pokroku klienta, a to se právě dělá v rámci vyhodnocování toho plánu jeho cesty. To my vidíme. Evaluace prostě probíhá jeho kroků a úspěchu.*“ (R1I27). Celý tento proces umožňuje nejen sledovat vývoj klienta, ale také mu poskytovat zpětnou vazbu a motivaci k dalším krokům. Systematické vyhodnocování napomáhá tomu, aby klient odcházel s reálnou představou o svém pokroku a byl připravený na další život mimo probační dům.

5.2 Analýza dokumentu

Tabulka 6 Přehled kategorií a subkategorií dokumentu

KATEGORIE	SUBKATEGORIE
Přítomnost, režim, povinnosti	Ne/přítomnost
	Možnost výjezdů
	Návštěvy
	Úklid
	Úpravy a výjimky
Chování klientů a pravidla soužití	Ne/přijatelné chování
	Pravidla
	Sankce x pochvala
Spolupráce s pracovníky	Individuální a skupinové programy
	Tři fáze
	Individuální plán
	Spolupráce s probačním úředníkem

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

5.2.1 Přítomnost, režim, povinnosti

Přítomnost v probačním domě je určeno, kdy a za jakých podmínek mohou klienti pobývat mimo zařízení, jak probíhají návštěvy a jaké povinnosti musí v rámci každodenního režimu plnit.

Tabulka 7 Charakteristika kategorie Přítomnost, režim, povinnosti

Přítomnost, režim, povinnosti	Ne/přítomnost
	Možnost výjezdů
	Návštěvy
	Úklid
	Úpravy a výjimky

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

1. **Ne/přítomnost** v probačním domě je jasně časově vymezena a klienti mají povinnost dodržovat stanovený režim. Hlavní pravidlo se týká noční přítomnosti, kdy klienti musí být mezi 22:00 a 6:00 uvnitř zařízení. Toto pravidlo je explicitně uvedeno v pravidlech domu: „*Klient je povinen zdržovat se v domě každý den od 22:00 do 6:00 hodin, není-li dále stanoveno jinak.*“ Stejnou skutečnost potvrzují i samotní pracovníci: „*A mezi ty povinnosti patří se zdržovat od 22:00 večer do 6:00 hodin do rána.*“ (R4I7). Kromě povinné přítomnosti v nočních hodinách musí klienti také zaznamenávat své příchody a odchody do speciální knihy, aby pracovníci měli přehled o jejich pohybu. Toto pravidlo je opět uvedeno v oficiálních dokumentech: „*Klient je povinen zaznamenat do knihy odchodů a příchodů čas svého odchodu a také místo, kde se bude zdržovat.*“ Z praxe vyplývá, že tento systém je funkční a dodržovaný: „*Je tu kniha odchodů a příchodů. Oni mají třeba uvádět, že jdou do města, do práce, na rande.*“ (R1I24). Celkově lze říci, že pravidla týkající se přítomnosti jsou jasná a odpovídají jak interním předpisům, tak zkušenostem pracovníků, kteří dohlížejí na jejich dodržování.
2. **Možnost výjezdů** se liší podle fáze pobytu, přičemž celý program je rozdělen do tří fází. V první, adaptační fázi, nejsou výjezdy povoleny: „*V*

adaptační fázi není umožněn pobyt přes noc mimo Probační dům. “ Teprve v dalších dvou fázích je možné výjezdy realizovat, ovšem s určitými omezeními. V reintegrační fázi může klient strávit mimo zařízení až dvě noci dvakrát za měsíc: „V reintegrační fázi může být povolen výjezd v maximálním rozsahu dvou po sobě jdoucích nocí maximálně dvakrát za kalendářní měsíc. “ V závěrečné fázi je pak toto pravidlo rozšířeno, kdy klient může odjet až na čtyři výjezdy za měsíc: „V závěrečné fázi může být povolen výjezd v maximálním rozsahu dvou po sobě jdoucích nocí maximálně čtyřikrát za kalendářní měsíc. “ I při výjezdech však platí povinnost informovat pracovníky o místě pobytu a předpokládaném návratu, což se zaznamenává do knihy odchodů a příchodů: „V případě povoleného výjezdu též předpokládaný čas návratu. “ Tento systém je v praxi funkční, což potvrzuje i výrok pracovníka: „Víme, kde je, kam jede a tak dále. “ (R6I10). Zatímco pravidla týkající se výjezdů a jejich podmínek jsou jasně stanovena, pracovníci se v rozhovorech přímo k rozdělení výjezdů podle fází nevyjadřovali.

3. **Návštěvy** v probačním domě jsou povolené, avšak s určitými omezeními. Návštěvníci mohou vstoupit na pozemek zařízení, ale pouze do vyhrazených prostor, tedy do návštěvní místnosti a společných prostor v přízemí, a to vždy za doprovodu klienta. Toto pravidlo je jasně stanoveno v dokumentaci: *„Návštěvy mohou vstupovat na pozemek, do návštěvní místnosti a do společných prostor v přízemí Objektu, a to za doprovodu navštíveného Klienta. “* Schvalování návštěv má na starosti klíčový pracovník, který posuzuje každou žádost individuálně: *„Návštěvy Klientů schvaluje předem Klíčový pracovník na základě žádosti Klienta. “* Omezení platí i pro první den pobytu, kdy klienta může někdo dovézt do zařízení. I v tomto případě platí, že návštěvníci mohou vstoupit pouze do návštěvní místnosti: *„My ho pustíme do návštěvní místnosti jo. To jsou jediné prostory tady, kde může přijít návštěva v rámci toho klienta jo. “* (R2I8). Tato pravidla jsou dodržována v praxi a pracovníci dbají na jejich naplňování.
4. **Úklid** je jednou z povinností klientů a řídí se předem stanoveným rozpisem. Každý klient se musí zapojit do údržby prostor, což je jasně uvedeno v pravidlech: *„Úklid a údržbu je Klient povinen provádět dle rozpisu služeb,*

které plánují Odborní pracovníci. “ Kromě plnění rozpisu úklidu mají klienti také odpovědnost za udržování vlastního pořádku: „ ..., proto je Klient povinen podílet se na úklidu i běžné údržbě domu a jeho okolí. “ Tento systém funguje v probačním domě dobře a jeho efektivita se ještě zvýšila po inspiraci ze zahraničí. Po návštěvě norských zařízení došlo ke změně v organizaci úklidu, což dokládá výrok od pracovníků: *„Systém úklidu. (smích) Protože my jsme začínali a oni tam měli prostě vytuněnější model. “* (R1134). Tato úprava pomohla ke zlepšení celkové organizace úklidu v zařízení.

5. **Úpravy a výjimky** pravidel jsou možné, zejména pokud se týkají pohybu mimo probační dům. Klienti se mohou v určitých situacích pohybovat i mimo stanovenou dobu, například při návštěvě nemocnice, pracovních povinnostech, krizové situaci v zařízení nebo při povoleném výjezdu: *„Odchod a nepřítomnost v době od 22:00 do 6:00 hodin jsou možné jen z těchto důvodů: prokazatelný výkon pracovní činnosti; neodkladná návštěva zdravotnického zařízení; nouzová nebo krizová situace v Probačním domě; povolený výjezd. “* Tato pravidla se v praxi dodržují, ale zároveň existuje prostor pro individuální posouzení a flexibilitu. Například je možné prodloužit vycházku nad rámec stanovených pravidel, pokud to dává smysl: *„To znamená, pokud klienti u nás musí být od desíti, od večera do šestý do rána na baráku, pokud nejsou v práci nebo na výjezdu, ale pokud klient chce jít do kina nebo teď mi klient chce jet na zápas do Jindřichova Hradce s tím, že jsme zjistili spoje, tak aby se vrátil do jedny do rána, mi to dává smysl. “* (R6110) Další výjimkou je možnost požádat o výjezd i v první fázi programu v případě vážných osobních důvodů, jako je úmrtí blízké osoby nebo narození dítěte: *„Ze závažných osobních důvodů (např. úmrtí blízké osoby, narození potomka apod.) je možno o výjezd mimořádně požádat v jakékoli fázi Programu. “* Tento přístup umožňuje zachovat pravidla, ale zároveň reflektovat individuální potřeby klientů. V praxi tedy je možnost opustit probační dům nad rámec výjezdu po povolení klíčovým pracovníkem nebo vedoucí probačního domu.

5.2.2 Chování klientů a pravidla soužití

Chování klientů v probačním domě je regulováno jasně stanovenými pravidly, která mají zajistit bezpečné a respektující prostředí pro všechny. Klienti jsou vedeni k dodržování základních zásad soužití, jako je vzájemný respekt nebo plnění povinností.

Tabulka 8 Charakteristika kategorie Chování klientů a pravidla soužití

Chování klientů a pravidla soužití	Ne/přijatelné chování
	Pravidla
	Sankce x pochvala

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

1. **Ne/přijatelné chování** je důležitým tématem v probačním domě. Klienti musí dodržovat pravidla slušného a respektujícího chování, přičemž jakákoliv agrese nebo šikana je nepřipustná: „*Za nežádoucí chování se považuje zejména agresivní chování (verbální i fyzické), šikana, omezování nebo zasahování do práv jiných osob.*“ Dalším aspektem je snaha omezit projevy chování typické pro vězeňské prostředí, jako je neformální obchodování nebo nadměrná vzájemná pomoc mezi klienty, která by mohla vést k vytváření závislostních vztahů: „*Moc nechceme, aby se zavazovali mezi sebou. To smrdí vězeňským systémem.*“ (R5I9). Tento přístup pomáhá klientům naučit se fungovat v běžné společnosti a bránit vytváření nezdravých vazeb. Pravidla jasně stanovují, že podobné praktiky nejsou tolerovány: „*...jakékoliv „obchodování“ s cenově výhodnějším zbožím nebo službami, vytváření nezdravých a nežádoucích koalic apod.*“ To potvrzuje, že v praxi tato pravidla fungují a pomáhají klientům osvojit si nové vzorce chování.
2. **Pravidla** jsou v probačním domě nezbytným aspektem a jejich dodržování je striktně vyžadováno. Jakékoliv porušení může klientovi způsobit předčasné ukončení pobytu. Porušení třeba nulové tolerance na alkohol nebo OPL znamená ukončení programu: „*Bud' to může být rychlejší ukončení, pokud si klient neplní anebo užije. Tam jsme opravdu hodně nekompromisní.*“ (R2I12). Pravidla platí od prvního okamžiku pobytu, a to už při vstupní kontrole, kdy je klient povinen podstoupit bezpečnostní kontrolu: „*Při vstupu je povinen se podrobit bezpečnostní kontrole, zda nevnáší zakázané předměty.*“ Zásadní je i

zákaz vnášení nebezpečných či návykových látek: „*Je zakázáno do Probačního domu vnášet nebo v něm uchovávat návykové látky, zbraně a další předměty ohrožující bezpečnost.*“ Důležité pravidlo se týká užívání alkoholu a drog.

Klienti jsou v tomto ohledu pravidelně kontrolováni: „*Je zakázáno do prostor Probačního domu vnášet alkohol a návykové látky nebo do něj vstupovat pod vlivem návykových látek včetně alkoholu. Klient je povinen se podrobit testování na přítomnost návykových látek v těle na výzvu Zaměstnance.*“

Prísnost tohoto pravidla potvrzuje i zkušenost pracovníků: „*V probačním domě je nulová tolerance alkoholu i drog. Nula znamená nula. Ve chvíli, kdy je klient pozitivně otestovaný, pobyt v probačním domě pro něj končí.*“ (R1I23). Kromě bezpečnostních opatření je součástí pravidel i ohleduplnost vůči ostatním.

Klienti musí dodržovat noční klid: „*Klient je povinen dodržovat dobu nočního klidu, která je stanovena od 22:00 do 6:00 hodin.*“ Důraz je kladen také na odpovědnost klientů za svěšené vybavení a společné prostory: „*Klient stvrzuje, že přebral zařízení a vybavení pokoje, klíče od něj a čip od hlavních dveří a přebírá odpovědnost za jejich šetrné užívání a udržování v čistotě.*“ Při ukončení pobytu pak platí pravidlo, že pokoj musí být předán v odpovídajícím stavu: „*Při ukončení pobytu je Klient povinen pokoj a jeho vybavení předat ve stavu odpovídajícím obvyklému opotřebení. Je také povinen vyklidit všechny svoje osobní věci.*“ Dodržování tohoto pravidla potvrzují i pracovníci zařízení: „*Když klient dochodí všechno, co má dané od soudu a je to v pořádku, tak odevzdá pokoj ve stavu, ve kterém ho převzal. Udělá se tzv. inventura, aby to sedělo.*“ Tento přístup zajišťuje, že zařízení zůstává udržované a klienti se učí odpovědnosti za své prostředí.

3. Sankce se v probačním domě uplatňují podle závažnosti porušení pravidel.

Pravidla rozlišují mezi méně závažným a závažným porušením: „*Pro potřeby Programu rozlišujeme porušení pravidel na: méně závažné porušení – jedná se především o jednorázové, méně závažné jednání; závažné porušení – jedná se především o opakované, nebo jednorázové porušení více pravidel najednou nebo v krátké době po sobě.*“ Mezi nejzávažnější přestupky patří porušení nulové tolerance vůči alkoholu a drogám, které vede k okamžitému vyloučení: „*Takže porušili to základní pravidlo nulový tolerance, takže přišli pozitivní na omamný a psychotropní látky a byl jim program ukončen. Následně bylo*

sděleno soudu, že porušili, nesplnili program proto, a proto a byly vzaty zpátky do vězení.“ (R3I23). V praxi tedy sankce fungují striktně podle pravidel. Existuje několik druhů sankcí, které mohou být mírnější, jako napomenutí, nebo závažnější, jako podmíněné či definitivní vyloučení z programu: „*Druhy sankcí: Ústní napomenutí Odborného pracovníka; Písemné napomenutí Odborného pracovníka; Opatření Klíčového pracovníka (např. změna individuálního plánu, mimořádné individuální konzultace); Opatření Vedoucího (např. zákaz již povoleného výjezdu nebo zákaz výjezdu až na dva měsíce, písemné upozornění na možnost ukončení Programu); Rozhodnutí Vedoucího o podmíněném vyloučení z Programu; Rozhodnutí Vedoucího o sankčním vyloučení z Programu.*“ Vedle sankcí funguje také systém **pochval**, který motivuje klienty k aktivní účasti na programu. Pochvala se uděluje za mimořádné úsilí při plnění programu: „*Za mimořádné úsilí v plnění Programu nebo v jiných případech může Odborný pracovník udělit Klientovi pochvalu.*“ Stejně jako sankce, i pochvaly mají různé formy, od ústního uznání až po konkrétní výhody, například mimořádné výjezdy: „*Formy pochvaly jsou: Ústní pochvala; Ústní pochvala na skupině; Písemná pochvala; Mimořádné výjezdy (navýšení počtu výjezdů o jeden výjezd v měsíci nebo prodloužení výjezdu až na 3 po sobě jdoucí noci).*“ Celkově tento systém sankcí a pochval v praxi funguje a napomáhá k udržení řádu i motivace klientů.

5.2.3 Spolupráce s pracovníkem

Spolupráce klientů s pracovníky probačního domu je klíčová pro úspěšnost programu. Probíhá v několika – v rámci individuálních a skupinových programů, prostřednictvím individuálního plánu a ve spolupráci s probačním úředníkem.

Tabulka 9 Charakteristika kategorie Spolupráce s pracovníky

Spolupráce s pracovníky	Individuální a skupinové programy
	Tři fáze
	Individuální plán
	Spolupráce s probačním úředníkem

(zdroj: vlastní výzkum 2025)

1. Klienti se účastní jak **individuálních**, tak **skupinových** aktivit, které pomáhají rozvíjet jejich dovednosti a řešit problémy. Individuální setkání umožňují cílenou práci na konkrétních potřebách klienta, zatímco skupinové programy přinášejí podporu a učení se dovednostmi. Skupinová setkání mají tři druhy: „*Skupinová setkání organizačně provozní: 1x týdně v odpoledních hodinách, Povinné pro všechny přítomné Klienty. Skupinové aktivity: 1x týdně a 1x o víkendu za měsíc, Povinné volitelné pro všechny Klienty. Další skupinové aktivity dle individuálního plánu: Povinné pro Klienty dle individuálního plánu.*“ Co se týká těch volnočasových aktivit, tak je tu velký výběr. Jsou tu povinné aktivity i volitelné. V praxi to zase funguje podle pravidel: „*Mají jednu povinnou aktivitu týdně a jednu víkendovou měsíčně. Dále mají aktivity, které vyplývají z individuálního plánu. Tzn. zaměstnání, řešení bydlení, dluhy, finanční gramotnost, SMART gramotnost. Těmato aktivitama máme zaplnění prakticky celý den. Klienti se zapisují na jednotlivé aktivity a s námi probíhají něco jako konzultace nebo praktické činnosti. Když jsem mluvil o charitě, tak jezdíme stěhovat, pomáhat s potravinovou sbírkou, jezdíme do sadu, komunitní aktivity, pomáháme stavět stánky. Nemusí to být jen aktivity, které se týkají klienta a jeho záležitostí. Máme tu i hru na kytaru, fotografování.*“ (R5I10) Ohledně konzultací je tu pravidlo počtu konzultací, kdy v adaptační fázi probíhají konzultace minimálně dvakrát týdně. V další fázi je to minimálně jednou týdně. Ke konci pobytu je to individuální: „*V adaptační fázi probíhají individuální konzultace minimálně dvakrát týdně v případě, že Klient pracuje, a zpravidla každý den, pokud nepracuje. V reintegrační fázi probíhají individuální konzultace Klienta s Klíčovým pracovníkem minimálně jednou týdně. V závěrečné fázi se individuální konzultace konají dle dohody s Klíčovým pracovníkem. Vždy během této fáze proběhne závěrečná konzultace k vyhodnocení celého Programu.*“
2. **Tři fáze** jsou rozdělení, podle kterého se rozděluje pobyt časově, ale i dle práce s klientem. První fáze je adaptační fáze, kde podle názvu můžeme i odhadnout, že se jedná o adaptaci na život po výkonu. Také se v této fázi tvoří individuální plán: „*Účelem této fáze je adaptace Klienta na přechod z vězeňského prostředí do režimu Probačního domu. Adaptační fáze začíná vstupem Klienta do Programu a končí sestavením individuálního plánu, zpravidla max. do šesti*

týdnů. “ Po této fázi nastává fáze reintegrační. V této fázi se klient snaží naplňovat cíle a úkoly individuálního plánu. Také je to přípravná fáze na odchod: „*Reintegrační fáze navazuje na adaptační fázi a končí minimálně měsíc před ukončením Programu. Jejím hlavním cílem je plnit cíle a úkoly stanovené v individuálním plánu a dodržovat podmínky Programu.*“ Poslední fází je závěrečná fáze. Pokračuje se s klientem v přípravách na odchod a připravuje se závěrečná zpráva. Tato fáze začíná nejméně měsíc před ukončením programu.: „*V závěrečné fázi pokračuje práce s Klientem na přípravě na jeho odchod z Probačního domu. Je připravována závěrečná zpráva o účasti v Programu. Závěrečná fáze navazuje na reintegrační fázi – začíná nejpozději měsíc před ukončením Programu.*“ V praxi se tyto fáze dodržují. První fáze funguje podle pravidel: „*První fáze, která trvá tak měsíc, měsíc a půl, je tzv. fáze adaptační, kde se s klientem seznamujeme. Někteří klienti to pojmenovali tzv. dobou nedůvěry, kde se vzájemně seznamujeme, zjišťujeme, co a jak.*“ (R4I7) O druhé fázi se nedá tvrdit nic jiného: „*A jakmile se ten individuální proces staví, tak klient postupuje do druhé, tzv. reintegrační fáze, kromě jiného vzniká i výjezd.*“ (R4I7) Ve třetí fázi pravidla se také shodují s rozhovory: „*...poslední fáze, která by měla být tak měsíc, měsíc tak i půl, podle toho, jak je klient šikovnej, je tzv. závěrečná.*“ (R4I7)

3. **Individuální plán** je základem všeho. Jak už bylo zmíněno výše, tak ho sestavuje klient s klíčovým pracovníkem a zjišťuje se, na kterých oblastech je potřeba pracovat: „*Individuální plán sestavuje Klient společně s Klíčovým pracovníkem. Klient je povinen poskytovat součinnost při sestavování individuálního plánu a plnit dohodnuté cíle.*“ Také se určují cíle v určitých oblastech, kterých je sedm: „*Individuální plán obsahuje cíle, kterých chce Klient dosáhnout za dobu pobytu a v dané dílčí době platnosti plánu v těchto oblastech: Základní dovednosti pro život (péče o sebe, péče o zdraví, smysluplné trávení volného času), Přijetí odpovědnosti za následky trestného činu a prevence rizik recidivy, Zaměstnání (nebo jiný legální zdroj příjmů), Finance (finanční gramotnost a hospodaření, řešení závazků a dluhů), Bydlení (zajištění stabilního a udržitelného bydlení v odpovídajících podmínkách), Vztahy (rodina, přátelé, děti), Práce se závislostmi.*“ Pracovníci opravdu s těmito oblastmi pracují: „*Je to celkem sedm oblastí, kde se jedná o nějaký volný*

čas, zaměstnání, finance, vztahy, bydlení, přijetí odpovědnosti za následky trestné činnosti a závislosti.“ (R3I14). Praxe se tedy opět shoduje s pravidly.

4. **Spolupráce s probačním úředníkem** probíhá po celou dobu pobytu i po jeho ukončení. Klienti mají povinnost aktivně spolupracovat s probačním úředníkem, což je stanoveno pravidly: *„Klient je po celou dobu pobytu v Probačním domě povinen spolupracovat s probačním úředníkem střediska Služby v Písku a plnit podmínky dohledu a opatření uložených soudem.*“
- Protože tato spolupráce je dána soudem, pracovníci probačního domu na její plnění dohlížejí. Mají úzkou vazbu nejen na probační úředníky, ale i na další složky, které do procesu dohledu vstupují: *„Co se týče policie, samozřejmě policie o nás ví, já jsem sám bývalý četník, takže máme, byli tady se podívat kluci ze státních, z městských, hned vedle nás jsou hasiči, tam je všechno ok, s probačním střediskem, s klasickým střediskem, co plní dohledy, tak jsme samozřejmě extrémně nablízko...*“ (R6I13) Díky této spolupráci je zajištěna kontrola nad dodržováním podmínek pobytu a zároveň podpora klientů při jejich návratu do běžného života.

6 INTERPRETACE DAT

Hlavním cílem výzkumu bylo popsat fungování probačního domu z pohledu sociální práce. Na základě zjištění se domníváme, že probační dům představuje důležitou součást postpenitenciární péče, jehož hlavním posláním je usnadnit reintegraci osob po výkonu trestu a snížit riziko jejich recidivy. Naše zjištění ukazují, že tento program poskytuje nejen bezpečné ubytování, ale i sociální poradenství a asistenci při opětovném začlenění klientů do společnosti. Výzkum nám ukázal, že fungování probačního domu je založeno na principech individuálního přístupu ke klientům, podpory samostatnosti a zodpovědnosti, komunitního a restorativního přístupu a práci s motivací a změnou chování. Zjištění naznačují, že jedním z prvních kroků sociální práce v probačním domě je stabilizace klienta po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Domníváme se, že tato fáze je zásadní, protože zahrnuje nejen zajištění bydlení, ale také pomoc s vyřízením dokladů, hmotné nouze, zdravotního pojištění a dalších administrativních záležitostí. Klienti podepisují ubytovací smlouvu, která vymezuje jejich práva a povinnosti, čímž se posiluje jejich zodpovědnost za pobyt v zařízení. Důležitou součástí fungování probačního domu je rovněž podpora klientů v oblasti zaměstnání. Zjištění ukázala, že nalezení pracovního uplatnění je jedním z klíčových faktorů úspěšné reintegrace, a proto pracovníci pomáhají klientům nejen s psaním životopisu a přípravou na pracovní pohovory, ale také s komunikací se zaměstnavateli. S tím úzce souvisí i finanční gramotnost, neboť mnoho klientů se potýká s dluhy, exekucemi či neschopností hospodařit s finančními prostředky. Španková (2013, s. 108) píše, že pokud nezískají lidé se zkušeností z vězení práci, bydlení nebo nenaplní své potřeby, tak je integrace těžká a pravděpodobně klient skončí znovu ve vězení. Její tvrzení tedy s našim výsledkem souhlasí. Dále jsme zjistili, že každodenní fungování probačního domu se přizpůsobuje individuálním potřebám klientů. Na základě tohoto zjištění se domníváme, že ačkoli denní režim není striktně stanoven, jeho flexibilita umožňuje klientům plnit pracovní povinnosti a zároveň se účastnit vzdělávacích a komunitních aktivit zaměřených na rozvoj dovedností a pozitivních návyků. Volnočasové aktivity mají nejen smysluplně vyplnit čas klientů, ale také podpořit jejich integraci do společnosti. Stejně rozdělení aktivit je podle Barochové (2012, s. 11) i ve věznicích: „*V individualizovaném programu ve věznicích má odsouzený možnost pracovních aktivit (práce placená, brigádní v rámci v areálu i mimo areál věznice, práce neplacená v prostorách věznice), speciálně výchovných aktivit, vzdělávacích aktivit (vězni s dostatečnou délkou trestu ve věznicích si mohou absolvovat odborné učiliště, maturitu a podle vlastních finančních prostředků i vysokou školu) a*

zájmových aktivit. Věznice mají pevný program.“, ale je tu rozdíl, že v probačním domě program není pevný. Náš výzkum rovněž ukázal, že mnoho klientů čelí psychickým obtížím, závislostem či narušeným sociálním vztahům. Domníváme se, že v této souvislosti hraje roli spolupráce probačního domu s poradnami, terapeuty a dalšími odborníky, kteří klientům poskytují potřebnou podporu při zvládání stresu, řešení osobních krizí nebo řešení závislostí. Zjištění dále poukazují na důležitost spolupráce s komunitou a institucemi. To souhlasí i s názorem Škovier (2021, s. 104), který v rámci metody dobrovolnických činností tvrdí, že zapojení do komunity poskytuje formu integrace a pomáhá osvojení pozitivních modelů. Domníváme se, že zapojení klientů do společensky prospěšných aktivit, jako je úklid veřejných prostor nebo charitativní činnost, přispívá k jejich postupné resocializaci. Spolupráce probíhá s městem Písek, neziskovými organizacemi, jako je Charita či Romodrom, což pomáhá klientům budovat sociální vazby, jež mohou být faktorem jejich úspěšné reintegrace. Z výzkumu vyplývá, že probační dům představuje nejen místo přechodného ubytování, ale především komplexní systém podpory, který klientům pomáhá překonat překážky bránící jejich návratu do společnosti. Poskytuje jim pomoc v klíčových oblastech, jako je bydlení, zaměstnání, finanční stabilita a duševní zdraví, a podporuje je v postupném přebírání odpovědnosti za vlastní život. Z našeho výzkumu také vyplývá, že většině klientů se podařilo resocializovat, právě díky programu Probační dům. Zahraniční výzkum ukazuje, že u podmíněně propuštěných, kteří před podmíněným propuštěním úspěšně absolvovali program probační dům, byla pravděpodobnost zatčení po ukončení podmíněného propuštění nižší než u těch, kteří vyšli z výkonu trestu rovnou na podmíněné propuštění (Todd-Kvam, 2020, s.6). V České republice sice probační dům není součástí vězeňského systému, ale domníváme se, že stejná pomoc před nebo po skončení výkonu trestu je pozitivní.

Prvním dílčím cílem bylo popsat roli pracovníků v probačním domě. Na základě zjištění se domníváme, že pracovníci probačního domu představují důležitý prvek v procesu resocializace klientů po výkonu trestu odnětí svobody. Jejich role nespočívá pouze v dohledu nad dodržováním pravidel, ale především v poskytování podpory, poradenství a asistence při postupném začleňování klientů zpět do společnosti. Zjištění ukázala, že vzhledem k náročnosti této práce je nezbytné, aby pracovníci disponovali specifickými odbornými dovednostmi a pracovali v souladu s etickými principy. Víme, že pracovníci probačního domu nejsou probační úředníci, ale mají podobné role. Z jiného výzkumu vyplývá, že klíčové dovednosti nebo vlastnosti probačních úředníků jsou lidský přístup, aspekt pomoci,

neodsuzování nebo přirozená autorita (Tomášek, Háková, Kostelníková, 2019, s. 41–43). Data našeho výzkumu se tedy shodují, až na přirozenou autoritu. Můžeme se domnívat, že i to je potřeba pro pracovníky probačního domu, ale nemůžeme to vědět. Domníváme se, že důležitým předpokladem efektivní práce v tomto prostředí je nejen minimálně středoškolské vzdělání, ale také zkušenosti a průběžné profesní vzdělávání, zejména v oblastech komunikace s klienty, zvládání rizikových situací, technik motivačních rozhovorů či základů sebeobrany. Náš výzkum dále ukázal, že pracovníci v probačním domě zastávají různé role v závislosti na své pozici. Vedoucí pracovníci zajišťují provozní fungování zařízení a řeší každodenní potřeby klientů, jako je zajištění ubytování a základních služeb. Klíčoví pracovníci se soustředí na individuální práci s klienty, především na tvorbu a průběžné konzultace jejich individuálních plánů, sledování pokroku a podporu při dosahování stanovených cílů. Instruktóři mají na starosti organizaci volnočasových aktivit a řešení aktuálních situací, které mohou během pobytu klientů nastat. Na základě zjištění se domníváme, že všichni pracovníci vnímají svou roli nejen jako odborný dohled, ale také jako průvodci klientů na cestě k jejich opětovnému začlenění do společnosti. Z našich výsledků výzkumu vyplývá, že komunikační dovednosti jsou pro pracovníky probačního domu zásadní. Domníváme se, že aktivní naslouchání, kladení vhodných otázek a budování důvěryhodného vztahu založeného na autentičnosti jsou klíčovými aspekty efektivní práce s klienty. Zjištění naznačují, že pokud pracovníci nejsou v komunikaci upřímní a konzistentní, klienti to rychle rozpoznají, což může vést k narušení důvěry a snížení motivace ke spolupráci. Etické zásady jsou dalším významným prvkem role pracovníků v probačním domě. Zjištění ukázala, že je kladen důraz na udržování profesionálního vztahu s klienty, který není ovlivněn osobními sympatiemi či antipatiemi. Domníváme se, že i když mohou pracovníci k některým klientům pociťovat silnější vazbu, je nezbytné, aby jejich osobní postoje neovlivňovaly rozhodovací procesy a profesionální přístup. Výzkum rovněž ukázal, že k udržení objektivity a emoční stability pracovníků přispívá pravidelná supervize, která jim umožňuje reflektovat jejich práci, získávat zpětnou vazbu a lépe zvládat stresové či emocionálně náročné situace. Zjištění také naznačují, že pracovníci probačního domu se neustále vzdělávají a rozvíjejí, aby mohli efektivně reagovat na aktuální potřeby klientů a poskytovat jim adekvátní podporu.

Dalším dílčím cílem bylo popsat metody a přístupy práce s klienty. Na základě zjištění, která byla získána z rozhovorů s pracovníky tohoto zařízení, se domníváme, že klíčovým faktorem pro úspěšnou resocializaci klientů je komplexní přístup, který spojuje individuální

podporu, motivaci, vzdělávání a odborné poradenství. Tento přístup zahrnuje nejen odborné metody, ale i osobní angažovanost každého pracovníka, který klientovi poskytuje jak praktickou, tak emocionální podporu. Také se ukázalo, že každý klient v probačním domě je přidělený klíčovému pracovníkovi, který se stává jeho průvodcem po celou dobu pobytu. Tento pracovník je zodpovědný za zajištění plynulého přechodu klienta zpět do běžného života, což zahrnuje jak administrativní kroky, tak i poskytování poradenství a motivace. Na základě získaných informací se domníváme, že přítomnost klíového pracovníka od počátku pobytu je zásadní pro vytvoření důvěry mezi klientem a pracovníkem, což následně usnadňuje celý proces. Motivace klienta je dalším a dle rozhovorů největším faktorem pro úspěch tohoto procesu. Z výzkumu vyplývá, že bez vnitřní motivace klienta je jakákoli vnější podpora a intervence velmi omezená. Pracovníci se shodují na tom, že pokud klient nemá vlastní chuť ke změně, nemohou s ním dosáhnout požadovaných výsledků. Veteška a Fischer (2020, s. 110) říkají, že efektivita je v motivaci k nápravě po propuštění z VOTS. Tyto výsledky se tedy shodují i s našimi výsledky. Z tohoto důvodu je kladen důraz na práci s těmi klienty, kteří jsou připraveni na změnu, a to jak na motivování těch, kteří mají zájem o změnu, tak na posílení jejich odhodlání k dosažení cílů. Zjištění ukazují, že efektivní motivace klientů zahrnuje nejen vnější podněty, ale také inspiraci příběhy jiných klientů, kteří již prošli podobným procesem a dosáhli úspěchu. Tento přístup pomáhá klientům uvědomit si, že změna je možná a dosažitelná. V rámci motivačních metod se ukazuje jako velmi efektivní také zapojení klientů do různých dobrovolnických aktivit, které jim umožňují nejen rozvíjet dovednosti, ale i získat pocit užitečnosti a přínosu pro společnost. Jak ukazují naše zjištění, tyto aktivity jsou pro klienty silným hnacím motorem, protože jim dávají možnost přispět k něčemu většímu, než jsou jejich osobní problémy. Tento aspekt práce je považován za velmi pozitivní, protože podporuje klienty v jejich sebedůvěře a ukazuje jim, že mohou mít pozitivní vliv na své okolí. Důležitou součástí práce s klienty v probačním domě jsou také vzdělávací aktivity, které jsou součástí individuálních plánů. Na základě zjištění se domníváme, že tyto vzdělávací programy hrají klíčovou roli v přípravě klientů na samostatný život po opuštění probačního domu. Veteška a Fischer (2020, s. 138) píší, že vzdělávací aktivity pomáhají ke zvýšení reintegrace a zlepšení chování. To se shoduje i s naším výzkumem, kde jsme zjistili, že vzdělávací aktivity se zaměřují na praktické dovednosti potřebné pro každodenní život, jako je komunikace se zaměstnavateli, orientace na trhu s bydlením, finanční gramotnost a další oblasti, které klientům usnadňují návrat do společnosti. Pracovníci probačního domu se aktivně podílejí na zajištění těchto aktivit a motivují klienty, aby se jich účastnili. Zároveň je podpořena i snaha o rekvalifikace

a zvyšování kvalifikace, což zvyšuje šance klientů na získání stabilního zaměstnání. Zaměstnání je tedy důležitým prvkem pro resocializaci. Dokazuje to i výzkum z roku 2010, který podporuje naše tvrzení a říká, že podle samotných bývalých vězňů je nalezení a udržení stabilního zaměstnání hlavním prvkem jejich adaptace na život po odchodu z vězení a změny identity (Visher, Debus-Sherrill, Yahner, 2010, s. 2). Dále náš výzkum se ukazuje, že důležitým prvkem v práci s klienty je i podpora jejich vztahů s rodinou a blízkými osobami. V mnoha případech je motivace klientů k pozitivní změně silně ovlivněna podporou z jejich okolí. Pracovníci probačního domu se snaží vytvářet prostor pro zlepšení rodinných vztahů a pokud to klienti žádají, poskytují i možnost mediace mezi klientem a jeho rodinou. Náš výzkum ukazuje, že celkový přístup k práci s klienty v probačním domě je komplexní a zahrnuje nejen odborné poradenství a vzdělávání, ale i intenzivní podporu v oblasti motivace, rodinných vztahů a osobního rozvoje. Na základě všech uvedených zjištění se domníváme, že metody a přístupy práce s klienty v probačním domě jsou komplexní a zahrnují nejen odborné poradenství a motivaci, ale také vzdělávání, podporu osobních vztahů a zapojení do komunitního života. Tento integrovaný přístup umožňuje klientům nejen zvládnout návrat do společnosti, ale také minimalizovat riziko recidivy a dlouhodobě si udržet pozitivní změny ve svém životě.

Posledním dílčím cílem, který jsme si stanovili, bylo objasnit průběh resocializace v probačním domě. Výsledky výzkumu ukazují, že resocializace klientů v probačním domě probíhá postupně a je strukturovaná do tří fází, které se liší mírou kontroly a intenzitou podpory. V první fázi klienti vyžadují intenzivnější dohled a pomoc s adaptací na nové podmínky, zatímco v dalších fázích se jejich samostatnost postupně zvyšuje. Tento proces reflektuje potřebu individuálního přístupu, neboť každý klient přichází s odlišnou úrovní připravenosti na začlenění do společnosti. Černíková a Sedláček (2002, s. 101) tvrdí, že v rámci resocializace nemůžeme mít nereálné cíle a musíme se zaměřit na konkrétní části chování a ty se snažit změnit. To bychom právě přirovnali k první fázi, kdy se zjišťují konkrétní oblasti pro změnu a osobní cíle. Významným faktorem úspěšné resocializace se ukazuje spolupráce s komunitou a institucemi. Zapojení klientů do dobrovolnických a veřejně prospěšných aktivit nejenže podporuje jejich pocit sounáležitosti, ale také přispívá k odbourávání předsudků ze strany veřejnosti. Tento přístup se ukazuje jako efektivní způsob, jak klientům usnadnit návrat do společnosti a motivovat je k pozitivním změnám. Škoviera (2021, s. 104) má názor, že je to prostředí pro navozování vztahů a upevňování sociální sítě. To s výsledky našeho výzkumu zase souhlasí. Proces hodnocení pokroku je systematicky

prováděn pomocí individuálních plánů a různých metod sebereflexe, jako jsou techniky „Dobrý život“ a „Životní křivka“. Tyto nástroje umožňují klientům lépe pochopit vlastní vývoj a zároveň poskytují pracovníkům cenné informace o jejich potřebách a slabých stránkách. Z našich dosavadních zjištění vyplývá, že většina klientů program úspěšně dokončí, přičemž klíčovými faktory úspěchu jsou motivace ke změně, stabilní zaměstnání a podpora sociálních vztahů. O vnitřní motivaci mluví i Watson (in Burnett, McNeill, 2005, s. 231), kdy má na mysli potřebu vnitřní motivace, spíše než na sílu. Naopak nejčastějším důvodem předčasného odchodu z programu jsou problémy se závislostmi. Celkově lze říci, že resocializační proces v probačním domě je efektivní, přizpůsobený individuálním potřebám klientů a zaměřený na postupné zvyšování jejich samostatnosti. Výsledky potvrzují, že propojení podpory, kontroly a aktivního zapojení do společnosti hraje roli v úspěšném návratu klientů do běžného života.

ZÁVĚR

Na základě získaných poznatků byl zformulován závěr této bakalářské práce, která si kladla za cíl přiblížit čtenáři fungování Probačního domu a osvětlit důležitost práce, jež se v něm vykonává. Věnovali jsme se nejen popisu samotného zařízení a jeho programu, ale také širším souvislostem, které se pojí s procesem návratu odsouzených osob do běžného života. Lidé, kteří opouštějí výkon trestu odnětí svobody, se ocitají v náročné životní situaci. Návrat na svobodu je pro většinu z nich významnou změnou, která s sebou přináší řadu výzev – od hledání ubytování, práce, až po znovuzapojení do společnosti a obnovení vztahů. Bez potřebné podpory se u těchto jedinců výrazně zvyšuje riziko recidivy a selhání v procesu resocializace. Program Probační dům je v tomto ohledu jedinečnou formou postpenitenciární péče, která nabízí nejen ubytování, ale také odborné vedení, sociální poradenství a individuální přístup.

Teoretická část této bakalářské práce je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola je zaměřena na oblast sociální práce. V rámci ní jsme se věnovali její definici, základním etickým principům a metodám, které sociální práce využívá v praxi. Druhá kapitola se soustředí na problematiku postpenitenciární péče. Nejprve jsme se zabývali definicí a významem této formy péče, následně jsme popsali subjekty, které ji v České republice poskytují. Dále jsme se věnovali specifikům sociální práce s osobami propuštěnými z výkonu trestu a podrobněji jsme popsali program Probační dům. Na základě poznatků z teoretické části byla následně realizována praktická část práce, která vychází z kvalitativního výzkumu. Výzkumné šetření proběhlo v jediném Probačním domě v České republice, a to v Písku. Ke sběru dat byly využity dvě metody – polostrukturovaný rozhovor a analýza dokumentů. Výzkumný soubor tvořilo šest informantů, konkrétně dvě ženy a čtyři muži, kteří zastávají jednu ze tří profesních pozic v rámci Probačního domu: vedoucí, klíčový pracovník a instruktor. Výzkumný soubor byl vybrán formou exhaustivního souboru, jelikož zahrnoval všechny relevantní pracovníky.

Cílem této bakalářské práce bylo porozumět fungování Probačního domu z pohledu sociální práce. Mezi dílčí cíle patřilo popsání role pracovníků probačního domu, identifikace používaných metod a přístupů a přiblížení průběhu resocializačního procesu u klientů tohoto zařízení. Analýza dat byla provedena prostřednictvím kódování rozhovorů a dokumentu. Tyto kvalitativní zdroje přinesly řadu cenných poznatků, které umožnily nahlédnout do každodenní praxe pracovníků a fungování programu jako celku. Jedním z klíčových zjištění výzkumu je skutečnost, že pracovníci probačního domu poskytují klientům nezbytnou

podporu nejen v počátečních fázích po propuštění z výkonu trestu, ale také v průběhu celého resocializačního procesu. Důraz je přitom kladen na individuální přístup, práci s motivací a budování důvěry. Mezi používané metody a techniky patří zejména konzultace, profesionální rozhovory, pracovní aktivity a vzdělávací programy, které napomáhají změně postojů a chování klientů. Dalším významným zjištěním je, že úspěšnost resocializace je úzce spojena s mírou vnitřní motivace klienta ke změně. Pokud klient sám neprojevuje aktivní zájem o zapojení do společnosti, efektivita poskytované podpory výrazně klesá. Kromě vnitřní motivace může hrát důležitou roli taky nějaký vnější faktor, například obnovení nebo posílení vztahů s rodinou a blízkými, které mohou být pro klienta silným stabilizačním prvkem.

Naším záměrem je ukázat, že tento resocializační program má budoucnost. Doufám, že získané poznatky přispějí k diskusím a otevřou prostor pro další rozvoj a podporu dalších probačních domů. Probační dům vnímáme jako velmi účinný nástroj při snižování recidivy, a především jako místo, kde lidé dostávají druhou šanci začít znovu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ADAMS, Robert; DOMINELLI, Lena a PAYNE, Malcolm (ed.). Social work: themes, issues and critical debates. Third edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. ISBN 9780230218659.

BAROCHOVÁ, Eliška. O věznicích a výchově odsouzených v Česku. Online. *Sociální práce*. 2012, roč. 12, č. 2, s. 9–11. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2012-2.pdf>. [cit. 2025-04-04].

BURNETT, Ros a MCNEILL, Fergus. The place of the officer–offender relationship in assisting offenders to desist from crime. Online. 2005. Dostupné z: <file:///C:/Users/Ad%C3%A9la/Downloads/BurnettMcNeill2006PlaceofRelationship.pdf>. [cit. 2025-04-09].

CILEČKOVÁ, Kateřina a STODŮLKOVÁ, Adéla. Probační dům jako možnost realizace podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. Online. Časopis FSP. 2017, č. 3, s. 29-30. Dostupné z: https://www.rilsa.cz/clanek/probacni-dum-jako-moznost-realizace-podmineneho-propusteni-z-vykonu-trestu-odneti-svobody-s-dohledem/?utm_source=chatgpt.com#flipbook-forum-socialni-politiky-03-2017/31/. [cit. 2025-03-10].

ČERNÍKOVÁ, Vratislava a SEDLÁČEK, Vojtěch. Základy penologie pro policisty. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 8072511041

Česká televize. V Písku je první probační dům pro podmíněně propuštěné, vzniknout mají další. [online]. 24. listopadu 2022. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/v-pisku-je-prvni-probacni-dum-pro-podminene-propustene-vzniknout-maji-dalsi-13414>

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 9788073151850.

GULOVÁ, Lenka. Sociální práce: pro pedagogické obory. Pedagogika. Praha: Grada, 2011. ISBN 9788024733791.

HÁLA, Jaroslav. Lexikon moderního vězeňství. České Budějovice: Nakladatelství Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2024. ISBN 978-80-7694-065-9.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 8073670402.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073674854.

HENDRYCH, Igor. Možný přínos teorií sociální práce pro klienty po výkonu trestu odnětí svobody. Online. Sociální práce. 2012, roč. 12, č. 2, s. 63-68. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2012-2.pdf>. [cit. 2025-04-08].

KONCEPCE ROZVOJE PROBACE A MEDIACE DO ROKU 2025. Online. 2017, s. 16-18. Dostupné z: https://msp.gov.cz/documents/12681/762397/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf/bd17324b-f3b7-4689-9418-760a03f92116. [cit. 2025-01-28].

MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil (ed.). Cesty pedagogického výzkumu. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. Brno: Paido, 2004. ISBN 8073150786.

MAREŠ, Jiří. Tvorba případových studií pro výzkumné účely. Pedagogika. 2015, roč. 65, č. 2, s. 113–142.

MÁTEL, Andrej. Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 9788027122202.

MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026202134.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071785490.

MATOUŠEK, Oldřich; KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana (ed.). Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 807367002X.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Psyché. Praha: Grada, 2006. ISBN 8024713624.

PENOLOGICKÁ RECIDIVA, GENDER A DALŠÍ KRIMINOLOGICKÁ DATA PRO ČR. Online. 2024, s. 4. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/penologicka-recidiva-gender-a-dalsi-kriminologicka-data-pro-cr.pdf>. [cit. 2025-01-11].)

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Probační dům. [online]. [cit. 2025-04-08]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/probacni-dum/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. Resocializační programy [online]. [cit. 2025-04-14]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/resocializacni-projekty/>

RASZKOVÁ, Tereza a SVOBODA HOFERKOVÁ, Stanislava. Kapitoly z penologie II. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 9788074353789.

ŠKOVIERA, Albín. Metody resocializační výchovy. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2021. ISBN 978-80-7560-347-0.

ŠPANKOVÁ, Jana. Resocializácia odsúdených. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 9788073804848.

ŠTĚRBA, Vladislav. Penologie. 2. vyd. Praha: Armex, 2009. ISBN 9788086795744.

ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 9788073673130.

ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-313-0. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/AccountSaml/SignIn/?idp=https://shibboleth.utb.cz/idp/shibboleth&returnUrl=/kniha/kvalitativni-vyzkum-v-pedagogickych-vedach-3165/>

TICHÝ, Michal. Práce se sociálně neadaptovanými klienty. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 9788073683108.

TODD-KVAM, John. Probation practice, desistance and the penal field in Norway. Online. Criminology & Criminal Justice. 2020, roč. 18, č. 1. Dostupné z: file:///C:/Users/Ad%C3%A9la/Downloads/Probation_practice_desistance_and_the_penal_field_.pdf. [cit. 2025-04-09].

TOMÁŠEK, Jan; HÁKOVÁ, Lucie a KOSTELNÍKOVÁ, Zuzana. Probace a její efektivita pohledem pachatelů, veřejnosti a médií. Online. 2019, s. 83–90. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/460_Probace-a-jeji-efektivita-pohledem-pachatelu_-veřejnosti-a-medii.pdf. [cit. 2025-01-11].

TOMÁŠEK, Jan; HÁKOVÁ, Lucie a KOSTELNÍKOVÁ, Zuzana. Probace a její efektivita pohledem pachatelů, veřejnosti a médií. Online. 2019, s. 41–43. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/460_Probace-a-jeji-efektivita-pohledem-pachatelu_-veřejnosti-a-medii.pdf. [cit. 2025-04-03].

VETEŠKA, Jaroslav. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 9788074788987.

VETEŠKA, Jaroslav a FISCHER, Slavomil. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Psyché. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-0731-5.

VISHER, Christy A.; DEBUS-SHERRILL, Sara A. a YAHNER, Jennifer. *Employment After Prison: A Longitudinal Study of Former Prisoners*. Online. Justice Quarterly. 2010.

Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/233474673_Employment_After_Prison_A_Longitudinal_Study_of_Former_Prisoners?enrichId=rgreq-b3a95e1ba04f7395cf163577798e4097-

[XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzIzMzQ3NDY3MztBUzozMzUyMDAzMDg0ODIwNTBAMTQ1NjkyOTM4OTQxOA%3D%3D&el=1_x_3](https://www.researchgate.net/publication/233474673_Employment_After_Prison_A_Longitudinal_Study_of_Former_Prisoners?enrichId=rgreq-b3a95e1ba04f7395cf163577798e4097-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzIzMzQ3NDY3MztBUzozMzUyMDAzMDg0ODIwNTBAMTQ1NjkyOTM4OTQxOA%3D%3D&el=1_x_3). [cit. 2025-04-09].

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled kategorií a subkategorií	30
Tabulka 2 Charakteristika kategorie Organizace a řízení	31
Tabulka 3 Charakteristika kategorie Profesní dovednosti a etika.....	35
Tabulka 4 Charakteristika kategorie Rozvoj a podpora klientů	39
Tabulka 5 Charakteristika kategorie Cesta resocializace	41
Tabulka 6 Přehled kategorií a subkategorií dokumentu	45
Tabulka 7 Charakteristika kategorie Přítomnost, režim, povinnosti	46
Tabulka 8 Charakteristika kategorie Chování klientů a pravidla soužití.....	49
Tabulka 9 Charakteristika kategorie Spolupráce s pracovníky	51

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- A ČR – Česká republika
- B Atd. - a tak dále
- C Např. – například
- D OPL – omamné a psychotropní látky

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky do rozhovoru

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY DO ROZHOVORU

Úvodní otázky:

1. Jaké je Vaše vzdělání?
2. Jakou pozici zastáváte v probačním domě?
3. Musel/a jste si doplnit vzdělání při vstupu na tuto pozici?
4. Kolik let pracujete v probačním domě?

Hlavní otázky:

Hlavní výzkumný cíl: Porozumět fungování probačního domu

1. Jak vznikal probační dům u nás a z čeho vychází?
2. Jaké jsou hlavní cíle probačního domu?
3. Můžete popsat, jaký je denní režim v probačním domě?
4. Jaký je proces přijímání klientů do probačního domu?
5. Jaký je proces ukončení pobytu klientů?
6. Jaké jsou vztahy mezi probačním domem a dalšími institucemi?

První dílčí výzkumný cíl: Popsat pozici a způsob práce pracovníků

1. Jak byste popsal/a Vaši roli v probačním domě?
2. Jaké jsou vaše hlavní pracovní úkoly?
3. Jaký je vztah mezi probačními pracovníky a klienty? Jak se buduje důvěra mezi Vámi?
4. Jaké dovednosti a kompetence jsou očekávány od pracovníků probačního domu?
5. Jaký druh školení a profesního rozvoje je k dispozici pro pracovníky v probačním domě?
6. Jaké jsou největší výzvy, kterým čelí pracovníci při práci s klienty v probačním domě?

Druhá dílčí výzkumná otázka: Popsat metody a přístupy práce s klienty

1. Jaké konkrétní metody a přístupy se používají při práci s klienty? (režimová metoda, dohled, kognitivně – behaviorální přístup, úkolově orientovaný přístup...)
2. Jaké nejvíce fungují? Nebo naopak nefungují?
3. Jakým způsobem se stanovují individuální plány pro klienty v probačním domě?
4. Jaké techniky používáte pro motivaci klientů k pozitivní změně?
5. Jaké metody se používají pro monitorování pokroku klientů v průběhu jejich pobytu v probačním domě?

Třetí dílčí výzkumný cíl: Objasnit průběh resocializace

1. Jaké specifické metody, programy nebo aktivity jsou součástí resocializačního procesu?
2. Jakým způsobem se klienti zapojují do komunity a jaký vliv má komunitní podpora na jejich resocializaci?
3. Jak probíhá sledování a hodnocení procesu resocializace u jednotlivých klientů?
4. Jaké faktory považujete za klíčové pro úspěch resocializačního procesu?

Doplňující otázky:

1. Co jste si odnesl/a z návštěvy norských probačních domů?
2. Jaké jsou největší rozdíly mezi těmito zařízeními?
3. Myslíte si, že tato zařízení jsou pro společnost přínosná a mají v ČR budoucnost?
4. Co je z Vašeho pohledu nejlepší na Vaší práci? A co naopak Vám nevyhovuje?